Ազգ
Azg armenian daily
8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1997, ՇԱԲԱԹ # 215 (1468)

Թուրքերը պայթեցրել են ռուսական C-300 հրթիռների երեւակայական հենակայանները

ՆԻԿՈՍԻԱ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Հյուսիսային Կիպրոսում անցկացվող զորավարժությունների ժամանակ թուրքական զինուժն ավերել է ռուսական զենիթահրթիռային համալիրների երեւակայական հենակայանները: Հույները դա գնահատում են որպես լուրջ նախազգուշացում իրենց: Ինչպես հաղորդում է DPA գործակալությունը, կիպրոսցի հույները մտադիր են հաջորդ տարի տեղակայել Ռուսաստանից գնվելիք հակաօդային պաշտպանության հրթիռները: Նշվում է, որ թուրքերը C-300 հրթիռների տեղադրման «հենակայանները» պայթեցրել են Հունաստանի եւ Թուրքիայի միջեւ լարվածությունը թուլացնելու նպատակով երկու երկրների ղեկավարների կողմից ձեռնարկված քայլերից օրկու օր անց:

Ակնկալվում է, որ Մոսկվան, դատելով վերջինիս պաշտոնատարների վերջերս սկզբունքային դիրքերից արված հայտարարություններից, չի ուշանա զգուշացնել Անկարային նման մտադրության համար: Հիշեցնենք նաեւ, որ Մոսկվան քանիցս հայտարարել է, որ C-300 հրթիռները պաշտպանական հակաօդային զենքեր են:

ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ

Հայաստանը կաջակցի Բուլղարիային՝ դառնալու ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի անդամ

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

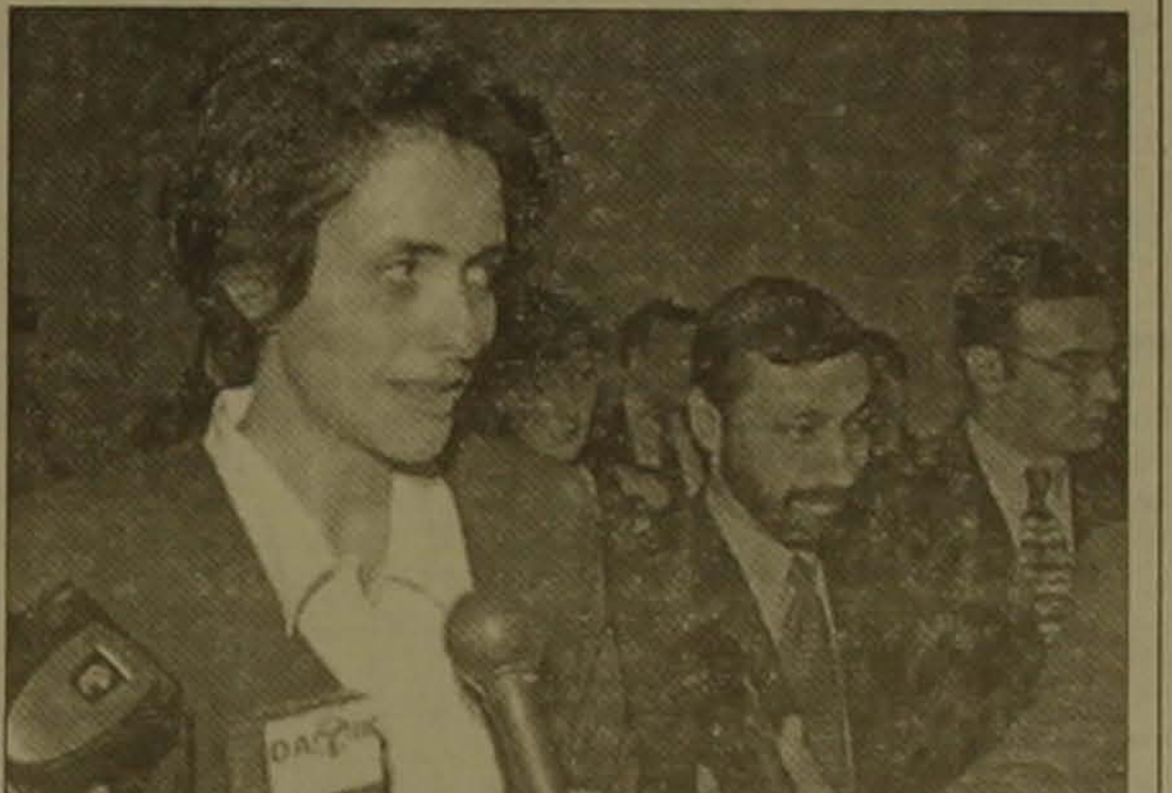

Հայաստանի արտգործնախարարը խոստացել է աջակցել Բուլղարիային՝ 2002-2005 թ.-ին ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի անդամ դառնալու հարցում: Այդ մասին երեկ հայտարարեց Բուլղարիայի արտգործնախարար Նադեժդա Միխայլովան, ՀՀ արտգործնախարար Ալ. Արզումանյանի հետ վարած բանակցություններից հետո: Նա նշեց, որ ժամը 12:00-ից սկսած գործնական բանակցությունների ժամանակ քննարկվել են միջազգային կազմակերպություններում համագործակցության այլ հարցեր: Բուլղար նախարարը չթաքցրեց, որ Հայաստանն ու Բուլղարիան ընդհանուր շահեր ունեն 8-րդ միջանցքի («Մետաքսի ճանապարհի») կառուցման գործում եւ այդ խնդրի շուրջ այժմ Վաշինգտոնում մի համաժողով է ընթանում, որը կազմակերպել է ամերիկյան Առեւտրի զարգացման գործակալությունը:

Փաստորեն, այդ գործակալությունը նաեւ նյութական աջակցություն է տալու այդ միջանցքի կառուցմանը, եւ Բուլղարիայի ու Հայաստանի հետագա համագործակցությունն էլ պետք է տեսնել դրա ծիրի մեջ: Ալեքսանդր Արզումանյանն ավելացրեց, թե ասուլիսից առաջ իրենք վավերագրեր փոխանակեցին նախկինում ստորագրված եւ վավերացված 16 երկկողմ պայմանագրերի վերաբերյալ: Ըստ նրա չկա ոլորտ, որի շուրջ չկարողանան երկու երկրները համագործակցել:

Պատասխանելով մեր հարցին, թե բուլղար արտգործնախարարը ինչպե՞ս է վերաբերվում Ղարաբաղի խնդրին, ասաց, որ այդ հարցը քննարկվել է բանակցությունների ժամանակ եւ Բուլղարիան ողջունելով 1994 թ.-ից սկսած հրադադարը, նաեւ պատրաստ է աջակցելու Հայաստանի կառավարության բոլոր ջանքերին, որոնք ուղղված են հիմնահարցի խաղաղ լուծմանը:

Տես # էջ 2

ՇՐՋԱՆ

Բաքուն դժգոհ է «զենքի գործի» հետաքննությունից եւ խոստանում է լրացուցիչ տեղեկություններ

ԲԱՔՈՒ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ՌԴ ռազմական դատախազությունը պետք է ուշադիր հետաքննի Հայաստանին ռուսական սպառազինության անօրինական մատակարարումների գործը՝ ANS-press գործակալությանը հայտարարել է Ադրբեջանի գլխավոր դատախազ Էլդար Հասանովը: Ըստ նրա, տվյալ գործով տեղեկատվության անբավարարության մասին ՌԴ գլխավոր ռազմական դատախազ Յուրի Դյոմինի հայտարարությունները իրականությանը չեն համապատասխանում: Հասանովի կարծիքով, գործում առկա են Հայաստան զենք ուղարկելու վերաբերյալ բոլոր տեղեկությունները: Նա նշել է, որ փաստաթղթերում ստույգ նշվում են երթուղին, տրանսպորտը, չվերթը, դրա ծածկագիրը եւ չվերթի ժամանակը: Նա տեղեկացրել է, որ ադրբեջանական կողմին այդ տեղեկատվությունը տրամադրել են հենց բարձրաստիճան ռուսական պաշտոնյաները: Եթե այդ ամենը քիչ է, ապա մենք կարող ենք լրացուցիչ տեղեկատվություն տրամադրել՝ հայտարարել է Ադրբեջանի գլխավոր դատախազը:

Թուրքմենստանը փոխզիջման չի համաձայնի «Քյափազի» խնդրում

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ադրբեջանի եւ Թուրքմենստանի փոխհարաբերություններն այսօր դժվարին ժամանակներ են ապրում: Խոսքը տարածքային վեճի մասին է, որը կարող է անցանկալի արդյունքների հանգեցնել: Աշգաբադից վերադարձած Ատլանտյան խորհրդի ներկայացուցիչների հրապարակած հաշվետվության մեջ նշված է Թուրքմենստանի մի ներկայացուցչի կարծիքը, որը ցանկացել է անանուն մնալ: Նա ասել է, որ Աշգաբադը իր պահանջներից չի հրաժարվի, եւ ավելացրել, որ դա երկրորդ ղարաբաղյան հարցը կդառնա Ադրբեջանի համար:

«Ազատություն» ռադիոկայանի հաղորդման համաձայն, ԱՄՆ-ում Թուրքմենստանի դեսպան Ուղուրը հաղորդել է, որ իր երկիրը փոխզիջման չի համաձայնի «Քյափազ» հանքավայրի համար մղվող պայքարում: Դեսպանը չի ընդունել նաեւ այդ հանքավայրում Ադրբեջանի եւ Թուրքմենստանի համատեղ համագործակցության առաջարկությունը, որով հանդես էր եկել Ադրբեջանի արտգործնախարար Հասանովը:

ԱՄՆ-ի պետդեպարտամենտից ստացված հաղորդումների համաձայն, Բաքվի եւ Աշգաբադի միջեւ երկխոսություն անցկացնելու համար Վաշինգտոնը նախատեսում է նոյեմբերի կեսերին փորձագետներ ուղարկել տարածաշրջան:

Արզումանյանը «զերծ մնաց» մեկնաբանելուց

«Լեռնային Ղարաբաղի արտգործնախարարության իրավունքն է մեկնաբանելու որեւէ իրադարձություն, ասուլիս, որեւէ հոդված, որեւէ գեղարվեստական կինոնկար եւ այլն: Ինչ վերաբերում է ինձ, ես զերծ կմնայի մեկնաբանելուց որեւէ մեկնաբանություն», այսպես պատասխանեց ՀՀ արտգործնախարար Ալ. Արզումանյանը մեր այն հարցին, թե ինչպե՞ս է մեկնաբանում ԼՂՀ ԱԳՆ հայտարարության անհամաձայնությունը ՀՀ նախագահի հոդվածի վերաբերյալ: Իսկ այն հարցին, թե ինչո՞վ էին պայմանավորված խորհրդարանական հարցուպատասխանի ժամանակ Ղարաբաղի հարցի շուրջ իր եւ Ռ. Քոչարյանի 2 րոպեանոց բանակցությունները, նա պատճառաբանեց. «Մենք քննարկում էինք պատասխանի ընդհանուր ուղղվածությունը եւ քանի որ հարցը ուղղված էր կառավարության դիրքորոշմանը, որոշեցինք, որ ճիշտ կլինի վարչապետը պատասխանի: Հետո, երբ հարցը ինձ ուղղվեց, ես պատասխանեցի»:

Նախարարը հայտնեց նաեւ, թե ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահները ժամանել են Երեւան եւ անմիջապես ուղեւորվել Ստեփանակերտ, քանի որ եղանակը լավ էր: Այսօր կվերադառնան ԼՂՀ-ից եւ բանակցություններ կվարեն ՀՀ իշխանությունների հետ: «Իրավունքի» այն հարցին, թե բանակցությունների ընթացքում ՀՀ արտգործնախարարը պարտադի՞ր է համարում կատարել 1992 թ. ԳԽ հայտնի որոշումը, Արզումանյանը պատասխանեց, թե որպես հայ պաշտոնյա պարտավոր է կատարել ՀՀ օրենքները եւ այդ իմաստով դեռեւս նման կասկածանքի առիթ չի տվել:

Ա. Հ.

Զուրաբյանը նույնպես չմեկնաբանեց ԼՂՀ ԱԳՆ-ի «կարծիքը»

ԵՐԵՎԱՆ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ինչպես արդեն հաղորդվել է, նոյեմբերի 6-ին ԼՂՀ արտաքին գործերի նախարարությունը հանդես է եկել հայտարարությամբ, որտեղ որոշակի տեսակետներ են արտահայտված Հայաստանի նախագահի «Պատերազմ, թե՞ խաղաղություն. Լրջանալու պահը» հոդվածում շարադրված դրույթների կապակցությամբ: Մեկնաբանելու խնդրանքով Արմենպրեսի թղթակիցը դիմեց ՀՀ նախագահի մամուլի քարտուղարի պաշտոնակատար Լեւոն Զուրաբյանին: Վերջինս ասաց, որ դա ԼՂՀ արտգործնախարարության կարծիքն է եւ այդ կապակցությամբ ինքը որեւէ մեկնաբանություն չունի:

Կոթին՝ աղետյալ գյուղ

ՆՈՅԵՄԲԵՐՅԱՆ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱԳՐՈՊՐԵՍ: Այս տարի բնական աղետները, այդ թվում նաեւ երկրաշարժը, Նոյեմբերյանի (Տավուշի մարզ) տարածաշրջանի Կոթի գյուղին ընդհանուր առմամբ պատճառել են 150 մլն դրամի նյութական վնաս: Տարերքն ամբողջովին կամ մասնակի ոչնչացրել է 400 հա հացահատիկային մշակաբույսերի ցանքատարածություններ, 165 հա խաղողի այգիներ եւ բանջարանոցների զերակշիռ մասը: Երկրաշարժից վնասվել է 264 առանձնատուն, որից 78-ը չորրորդ կարգի վթարային են, իսկ 186-ը մասնակի ամրացման կարիք ունեն: Ըստ գյուղապետ Արշավիր Ղազինյանի, 2623 բնակիչ ունեցող գյուղի համար ձմեռը ծանր կլինի, քանի որ տուժած բնակիչները զրկված են ոչ միայն կացարանից, այլեւ սննդամթերքի անհրաժեշտ պաշարից:

ԱՇԽԱՐՀ

«Հայ-թուրք բարեկամությունը խորհրդանշող» լազերային ձայնասկավառակ

«Ժամանակ» օրաթերթը Պոլսից տեղեկացնում է, որ Թուրք-հայ առեւտրի զարգացման կոմիտեի նախաձեռնությամբ հրապարակ է դուրս գալու Նյու Յորքում պատրաստվող լազերային ձայնասկավառակ (CD), որի նպատակն է, ըստ նախաձեռնողների, «արագացնել Թուրքիա-Հայաստան հարաբերությունների բնականոնացման գործընթացը» եւ շեշտել «երկու ժողովուրդների պատմա-մշակութային առնչությունները երաժշտության միջոցով»: Նախաձեռնությունը գլխավորում է թուրք գործարար Քաան Սոյաքը: Թուրքերեն եւ հայերեն երգերով սկավառակում հանդես են գալիս Թուրքիայում հայտնի երգիչներ Այդըն Էսենը եւ Արթո Թունչբոյաջյանը:

Քլինթոնը կընդունի Յըլմազին

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Քլինթոնը դեկտեմբերի 19-ին Սպիտակ տան աշխատանքային հանդիպում կունենա Թուրքիայի վարչապետ Մեսութ Յըլմազի հետ: Սպիտակ տան մամլո ծառայության հաղորդման համաձայն, նրանք կքննարկեն տարածաշրջանային հարցեր, կվերահաստատեն երկու երկրների միջեւ սերտ հարաբերությունները եւ փոխադարձ հետաքրքրության հիմքի վրա համագործակցության նոր ուղիներ կփնտրեն:

Լոնդոնը կողմ է Իրաքի վարչակարգը շուտ փոխելուն

ԼՈՆԴՈՆ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Մեծ Բրիտանիան կողմ է Իրաքի քաղաքական վարչակարգի շուտափույթ փոխմանը եւ երկրում ժողովրդավարական կարգերի հաստատմանը: Այս մասին նոյեմբերի 6-ին հայտարարել է Մեծ Բրիտանիայի ԱԳՆ պաշտոնական ներկայացուցիչը: Հայտարարությունը պատճառաբանվում է Իրաքի զինաթափման եւ ռազմական օբյեկտներում միջազգային տեսչության իրականացման մասին ՄԱԿ-ի բանաձեւին հետեւելու հարցում Բաղդադի ներկայիս իշխանությունների հույժ բացասական ուղեգծով: Լոնդոնում տեղի է ունեցել Մեծ Բրիտանիայի արտաքին գործերի նախարար Դերեկ Ֆեթչեթի հանդիպումը մի շարք իրաքյան կազմակերպությունների առաջնորդների հետ, որոնք դեմ են Սադդամ Հուսեյնի վարչակարգին: Կողմերը համամիտ էին Իրաքի քաղաքական վերակառուցման առանցքային հարցերում:

Հզոր պայթյուն Ռուսաստանի խաղաղօվկիանոսյան նավատորմի պահեստներում

ՎԼԱԴԻՎՈՍՏՈԿ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Նոյեմբերի 7-ին Վլադիվոստոկում հզոր պայթյուն է տեղի ունեցել խաղաղօվկիանոսյան նավատորմի Գոռնոստայի ծովախորշի շրջանում գտնվող պահեստներում: Ինչպես հաղորդում է «Ռոսիա» ռադիոկայանը, այնտեղ պահվող 56 ականա-տորպեդային համալիրներից միաժամանակ պայթել են տասներկուսը: Նախնական տվյալներով, տուժածներ չկան:

Չեռնոբիլի 3-րդ բլոկը կաշխատի, քանի դեռ աշխարհը փող չի տվել

ԿԻԵՎ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ուկրաինայի նախագահ Լեոնիդ Կուչման եւ վարչապետ Վալերի Պուստովոյտենկոն նոյեմբերի 7-ին այցելել են Չեռնոբիլի ԱԷԿ: Ինչպես հաղորդում է «Ինտերֆաքս» գործակալությունը, նրանք ծանոթացել են 1984-ին ավերված չորս էներգաբլոկներում կատարվող աշխատանքների ընթացքին: Նրանք տեղեկացրել են, որ այդ աշխատանքների ֆինանսավորման հարցը նոյեմբերի 10-ին Նյու Յորքում քննարկվելու է դոնոր երկրների խորհրդաժողովում: Կուչման հայտարարել է, որ կայանի 3-րդ բլոկը կաշխատի այնքան ժամանակ, քանի դեռ համաշխարհային հանրությունը չի ֆինանսավորի փոխհատուցող հզորությունների շինարարությունը Ռիվնենսկի եւ Խմելնիցկու ԱԷԿ-ներում:

ՀԱՐՑԱԽՈՒՅԶ

«Ազգը» տարեցների թե՞րթ

Որոշ վերապահությամբ հրատարակում ենք «Միս» գործակալության տրամադրած մեր թերթին վերաբերող հարցախույզի արդյունքները:

Ներկայացվող սոցիոլոգիական հետազոտության խնդիրն է ուսումնասիրել «Ազգ» թերթի գնորդների լսարանը: Այս իմաստով, ներկայացվող աշխատանքը կարող է վերաբերել կիրառական սոցիոլոգիայի կատեգորիային.

Հետազոտության տարածքը.

1. ք. Երեւան-500 հարցվող
2. Արագածոտն-100
3. Տավուշ-100
4. Արարատ-100
5. Արմավիր-100:

Ընդհանուր բնութագիր

ք. Երեւան- Քաղաքի բոլոր համայնքներում կատարված սոցիոլոգիական հետազոտությունը ցույց տվեց, որ թերթի հիմնական գնորդները, որ հարցվողների 53 տոկոսն են, 45-60 տարեկաններն են:

«Ինչո՞ւ եք հասկապես այս թերթը գնում» հարցին 32 տոկոսը պատասխանել է, որ թերթը դուր է գալիս եւ՝ «առաջին տարին չէ, որ գնում եմ»:

Սրա հետ մեկտեղ, գնորդների այդ կատեգորիայից հարցվողների 9 տոկոսը նշել է, որ «նախկինի համեմատ թերթն այսօր վատն է»:

«Ինչո՞ւ է վատը» հարցին 34 տոկոսը նշել է, որ վերջին տարիներին թերթում քիչ են վերլուծական նյութերը:

Նշված կատեգորիայի գնորդներից հարցվողների գրեթե 58 տոկոսը մտավորականներ են (տարբեր ոլորտների): Որոշ առումով, նրանց անբավարարվածությունը կարելի է բացատրել «բարձր պահանջկոտությամբ»:

«Ի՞նչն է Ձեզ դուր գալիս թերթում» հարցին 64 տոկոսը պատասխանել է՝ «Տեղեկատվական բլոկը»՝ դա բացատրելով թերթում տարաբնույթ եւ «յուրահատուկ տեղեկատվության» առկայությամբ:

«Յուրահատուկ տեղեկատվության» հասկացության տակ 21 տոկոսը նշել է հիմնականում սփյուռքի կյանքի մասին տեղեկատվությունը:

Սրա հետ մեկտեղ 17 տոկոսը նշել է, որ միջազգային տեղեկատվությունը որոշակի միակողմանի բնույթ ունի: Մեկը նշել է. «Կարծում եմ, որ միջազգային տեղեկատվությունից չարժե նախընտրել միայն այն տեղեկատվությունը, որը նկարագրում կամ արտացոլում է ընդդիմադիր ուժերի քաղաքական կյանքը...»:

«Թերթը կուսակցակա՞ն է, թե ոչ» հարցին գրեթե 47 տոկոսը պատասխանել է, որ դժվարանում է բնութագրել:

«Ի՞նչ չկա թերթում» հարցին 57 տոկոսը պատասխանել է. տնտեսական տեղեկատվություն, չկան վերլուծական նյութեր տնտեսության, առանձին ձեռնարկությունների մասին, բացակայում է տեղեկատվությունը մարզերից:

«Ինչի՞ մասին կուզենայիք կարդալ թերթում» հարցին գրեթե 57 տոկոսը պատասխանել է, թե ցանկալի կլիներ թերթում ավելի շատ տեղեկատվություն եւ նյութեր կարդալ երիտասարդության մասին, ավելի շատ գովազդ, հայտարարություններ, տեղեկատվություն մարզերից, մշակութային եւ մարզական տեղեկատվություն, բիզնես-տեղեկատվություն, տարադրամի կուրսը, խաչբառ, եղանակի տեսություն, ռադիոյի եւ հեռուստատեսության ամեն օրվա ծրագրերը:

Այն հարցին, թե թերթն ընթերցելուց հետո Դուք տալի՞ս եք որեւէ մեկին կարդալու, 57 տոկոսը պատասխանել է՝ «այո»:

72 տոկոսը նշել է, որ թերթի գինը շատ բարձր է:

Իրավիճակը մարզերում

Հետազոտության ընդգրկված բոլոր 4 մարզերում բողոքում են, որ թերթն իրենց է հասնում 3-4 օր ուշացումով: Այս կատեգորիան 41 տոկոս է:

Մարզերում նույնպես գնորդները հիմնականում (47 տոկոս) 45-60 տարեկան են: Նրանց 34 տոկոսը ստեղծագործող մտավորականներ են եւ պետական ծառայողներ:

Չնայած թերթը տեղ է հասնում ուշացումով եւ հաճախ վերավաճառվում է, այնուամենայնիվ, 40 տոկոսը նշել է, որ ցանկանում է մշտապես հասկապես այդ թերթը կարդալ:

Մարզերում հարցվողների 70 տոկոսը գտնում է, որ մարզերի կյանքի մասին տեղեկատվության եւ վերլուծական նյութերի բացակայությունը չի կարելի համարել դրական: Ինչպես արտահայտվել է մեկը. «Տպավորություն է ստեղծվում, թե թերթը լույս է տեսնում միայն Երեւան քաղաքի բնակիչների համար»:

Մարզերում հարցվողների 20 տոկոսը բողոքում է մանր շրիֆտից եւ տպագրության որակից:

13 տոկոսը ցանկություն է հայտնել թերթում ավելի շատ լուսանկարներ եւ գծանկարներ տեսնել:

«ՄԻՍ» ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Հայաստանը կաջակցի Բուլղարիային...

Սկիզբը էջ 1

«Մենք համոզված ենք, որ յուրաքանչյուր հակամարտություն պետք է լուծվի քաղաքական ճանապարհով», ասաց նա եւ նշեց, որ այդ առումով Բուլղարիան աջակցում է նաեւ Մինսկի խմբի ջանքերին:

Տիկին Միխայլովան հայտնեց նաեւ, թե այս այցի ընթացքում իրեն ուղեկցում են 21 բուլղար գործարարներ եւ ինքը հույս ունի, որ շուտով անձնական նախաձեռնությունները ավելի մեծ թափ կստանան եւ երկկողմ տնտեսական հարաբերություններ կզարգանան: Կգա ժամանակ, որ ոչ թե քաղաքական գործիչները իրենց հետ գործարարներ կտանեն, այլ ընդհակառակը՝ գործարարները քաղաքական գործիչներին:

Բուլղար նախարարը նշեց նաեւ, որ հայ-բուլղարական հարաբերություններում իր բարենպաստ դերն ունի նաեւ բուլղարահայ գաղութը եւ Հայաստանի պատվո հյուպատոս Սեւդա Սեւանը: Այն հարցին, թե ե՞րբ կբացվի Երեւանում Բուլղարիայի դեսպանություն, տիկին Միխայլովան պատասխանեց, որ դա կապված է ֆինանսական դժվարությունների հետ: Իսկ հաջորդ այցը Երեւան երեւի թե կկատարի Բուլղարիայի նախագահը: Մինչ այդ արտգործնախարար Միխայլովան հանդիպել էր նաեւ ՀՀ վարչապետի, ԱԺ նախագահի եւ ՀՀ նախագահի հետ եւ նրանց փոխանցել Բուլղարիայի իրենց գործընկերների ողջույնները:

ՎԱՆԱՁՈՐ

Կոմունիստները նշեցին հեղափոխության 80-ամյակը

Երեկ Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մե՜ծ հեղափոխության 80-ամյակին նվիրված շքերթը Վանաձորում սկսվեց Հայկոմկուսի քաղկոմի գրասենյակից: Կարգախոսները, ինչպես միշտ, հետաքրքական էին՝ «Կեցցե նոր միությունը», «Ռուսաստան-Բելառուս-Հայաստան», «Ազգովին արդարացի լուծենք Արցախի ճակատագիրը», «Սոցիալիզմ, խաղաղություն, աշխատանք» եւ այլն:

«Արցախ» պուրակում հանրահավաքը տեղի ունեցավ փողային նվագախմբի եւ հայրենասիրական երգերի ուղեկցությամբ: Խ. Միության հիմնից հետո բացման խոսք ասաց եւ ներկաներին ողջունեց ՀԿԿ բյուրոյի անդամ, Վանաձորի քաղկոմի առաջին քարտուղար Սենիկ Էվինյանը: Ելույթ ունեցան ՀԿԿ տարածքային կազմակերպության քարտուղարներ, կուսակցության ավագ եւ կրտսեր սերնդի ներկայացուցիչներ:

Ընդունվեց կոչ ուղղված քաղաքի կոմունիստներին ու բնակչությանը, որում խոսվում էր ներկա սոցիալ-տնտեսական ծանր իրավիճակի, նրանից դուրս գալու ուղիների մասին, արտահայտվում էր հայկոմկուսի տեսակետը Արցախյան հիմնահարցի լուծման վերաբերյալ:

Վերջում ելույթ ունեցավ եւ տոնի առթիվ շնորհավորեց ՀԿԿ կենտկոմի բյուրոյի անդամ, ԱԺ պատգամավոր Լեոնիդ Հակոբյանը:

Հանրահավաքին մասնակցում էր շուրջ 5-6 հարյուր մարդ:

ՄԱՆՎԵԼ ՄԻԿՈՅԱՆ

«Գյուղատնտեսական տեխնոլոգիաների կարիքների բացահայտում եւ ներդրման կազմակերպում» միջազգային գիտաժողովը նախաձեռնել է ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունը ԱՄՆ գյուղդեպարտամենտի մարկետինգի աջակցության ծրագրի, Հայկական գյուղատնտեսական ակադեմիայի եւ Կալիֆոռնիայի նահանգային համալսարանի աջակցությամբ:

ԵՐԵՎԱՆ

Գյուղատնտեսական միջազգային գիտաժողով

Գյուղատնտեսության սեփականաշնորհումը, որ պետական կառույցներն առաջին նվաճումների շարքում են դասում, իր հետ բերեց բազմաթիվ խնդիրներ: Մասնատված եւ փոխկապակցված օժանդակությունից զրկված տնտեսությունները հայտնվեցին շուկայական ահագնացած գների դեմ հանդիման, որը ստիպեց անցնել հին, նախնադարյան մեթոդներին: Գիտական միտքը նույնպես փորձեց գոյատեւել, չնայելով գոյություն չունեցող պայմաններին, աշխատակազմի խիստ կրճատումներին: Այժմ, երբ նախկին կապերը խզված են, եւ նորերը դեռ ձեւավորված չեն, գիտնականները «նստակյաց» կյանք են վարում հնարավորություն չունենալով փորձի ծավալուն փոխհաղորդակցություն ունենալ, առավել եւ հաղորդել տնտեսավարողին: 1993 թ. ԱՄՆ գյուղդեպարտամենտի աջակցությամբ ստեղծված «Ագրոգիտափյուռ» ծառայությունը փորձեց լրացնել բացը, բայց, կարծում ենք, բավականին երկար տեւեց, մինչեւ պարզ դարձավ, որ ուրիշի փորձը տեղայնացնելը հեշտ խնդիր չէ: Այդ ընթացքում երբեմն կոպտություններ եղան: Մեր գյուղատնտեսությանը օգնության ձեռք մեկնեցին Ֆրանսիայի, Իսպանիայի եւ այլ երկրների մասնագետներ: Սակայն հայ մասնագետների գիտելիքները արդեն եփված էին այս հողի վրա եւ միայն կարիք կար դրանք տեղ հասցնելու:

Գիտաժողովի զեկույցները փորձում էին ընդգրկել Հայաստանի գյուղատնտեսության բոլոր խնդրո առարկա ոլորտները: Դրանց շարքում առաջնայիններից է Արարատյան հարթավայրի բարձր արտադրողականություն ունեցող վարելահողերի «ոսկե ֆոնդի» պահպանումը երկրորդային աղակալումից, գերխոնավացումից եւ ճահճացումից: Այս նպատակով անհրաժեշտ է կարգի բերել տարածաշրջանի դրենաժակոլեկտորային ամբողջ համակարգը: Լուրջ հիմնախնդիր է համարվում Ալավերդու եւ Քաջարանի լեռնամետալուրգիական համալիրների երկժամյա արտադրության հետեւանքով տեխնածին աղտոտված հողերի բարելավումը, որոնք Տավուշի եւ Սյունիքի մարզերում կազմում են 30-35 հազար հեկտար: Այստեղ մշակաբույսերի բերքատվությունը ցածր է 20-30 տոկոսով: Սեւահողային գոտում եւս կան 10 հազար հեկտար աղտոտված հողեր: Այս խնդրի առավել հեռանկարային, արդյունավետ եւ էկոլոգիապես ընդունելի լուծումը գիտնականները համարում են կենսահումուսի օգտագործման ընդլայնումը: Հետխորհրդային տնտեսահարաբերությունները բացասաբար անդրադարձան նաեւ անասնապահության վրա, որ գիտաժողովի մասնակիցներն անհանդուրժելի են համարում: Վերջին տասնամյակում տնտեսավարող սուբյեկտների հարյուրապատիկ ավելացման պայմաններում էապես նվազել է գյուղատնտեսական կենդանիների գլխաքանակը, նրանց տոհմային կազմը, մթերատվությունը, սերնդատվությունը: Բանախոսների կարծիքով, բացառություն են կազմում ծիերը, սակայն եթե հաշվի առնենք ծիարշավարանի նժույգների տխուր վախճանը, դժվար է նման ընդհանրացում անելը: Այս ամենը բացասական հետք է թողել հանրապետության ինչպես սոցիալ տնտեսական, այնպես էլ պարենային պաշտպանվածության վրա:

Տնտեսության այս կամ այն ճյուղում ստեղծված վիճակն առաջին հերթին պայմանավորված է տնտեսավարման շահութաբերությամբ, որ ցանկալի հունի մղելու գործոններից մեկը գիտատեխնիկական հնարքների լայնածավալ կիրառումն է: Հաստատված է, որ կենդանիների մթերատվությունը 50-70 տոկոսով պայմանավորված է արտաքին միջավայրի գործոններով, որոնցից ամենագլխավորը կերակրումն է: Մասնագետների կարծիքով, գյուղատնտեսական կենդանիների լիարժեք կերակրման եւ կերերի արտադրության կազմակերպման գործում էական դեր կարող է ունենալ բաժնետիրական ընկերությունների ստեղծումը: Բույսերի եւ կենդանիների խնամքի գործում կարեւոր է հիվանդությունների եւ համաճարակների դեմ պայքարը: Առաջնահերթ նշանակություն ունեցող բնապահպանական խնդիրների լուծումը պահանջ է դնում բույսերի հիվանդությունների դերը պայքարի քիմիական մեթոդի մշտական կատարելագործման, նոր, առավել արդյունավետ, էկոլոգիապես նվազ վտանգավոր միջոցների մշակման: Անասնապահության մեջ ապակենտրոնացումը նպաստեց համաճարակների հաճախականության նվազմանը, սակայն խնամքի հետ կապված որոշ բացթողումներ, այդ թվում նաեւ Ռուսաստանի Դաշնությունից ներկրվող պատվաստանյութերի, ախտորոշիչների կենտրոնացված մատակարարման դադարեցումն առիթ հանդիսացան որոշ բնակավայրերում ինֆեկցիոն նոր օջախների առաջացման:

Համաճարակների դեմ պայքարի արդյունավետության բարձրացմանը կնպաստի ՀՀ անասնաբուժության մասին օրենքի ընդունումը, որի նախագիծը անասնաբուժության պետական տեսչությունը լրամշակումներով ներկայացրել է հաստատման: Անասնաբուժության խնդրի հաջող լուծումը նախատեսում է վերականգնել կերարտադրության խախտված ճյուղը եւ ժամանակակից տեխնոլոգիաներ կիրառելու շնորհիվ արդյունավետ դարձնելով այն ապահովել անհրաժեշտ քանակությամբ եւ որակի կերեր:

Ուշադրություն դարձվեց նաեւ գյուղատնտեսության համակարգի կրթական ոլորտի կատարելագործման անհրաժեշտությանը, բարեփոխումների ռազմավարության մշակմանը:

Այսօր գիտաժողովը կշարունակի աշխատանքը:

ԱՆՈՒՇ ԳԱԼՍՏՅԱՆ

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿՈՒՄԲ

Միասնությունը խնդիրների լուծման հիմնական երաշխիքն է

Նոյեմբերի 7-ին մայրաքաղաքի «Up and Down» սրճարանում «հրապարակ» ծրագրի շրջանակներում Մամուլի ազգային ակումբի սրահի հյուրերն էին Իրավագետների ու քաղաքագետների միության պատգամավորական ակումբի նախագահ Արթուր Բաղդասարյանը, «Հանրապետություն» խմբակցության ներկայացուցիչներ, ԱԺ պատգամավորներ Հարություն Խաչատրյանը, Արամ Սկրտչյանը եւ Սերգեյ Երիցյանը: Համառոտ ներկայացնելով պատգամավորական ակումբի ստեղծման անհրաժեշտությունը, Ա. Բաղդասարյանը նշեց. «Կազմակերպության հիմնական խնդիրը քաղաքակրթության զարգացման ընթացքին նպաստելն է: Մենք հետեւողականորեն ձեռնամուխ եղանք վարկերի հետ կապված խնդրի կարգավորմանը: Վստահ եմ, որ ցանկացած հաջողության կարող ենք հասնել: Իսկ հասարակական, քաղաքական կազմակերպությունների, մամուլի համագործակցությունն այս դեպքում եւ ցանկալի, եւ պարտադիր է»:

«Ցանկացած նորմալ նախաձեռնություն կարող է դիտվել որպես հեղաշրջում, բայց դա չպետք է վախեցնի մեզ», ասաց Ա. Բաղդասարյանը: Ներկա փուլում հրատապ խնդիր համարելով Արցախի հիմնահարցի լուծման հետ կապված տարաձայնությունները, Իրավագետների եւ քաղաքագետների միության նախագահն ավելացրեց. «Նոյեմբերի 10-ին ժամը 10-ին ՀՀ ԳԱԱ դահլիճում կազմակերպության նախաձեռնությամբ կանցկացվի գիտագործնական սեմինարների շարք «Արցախյան հիմնախնդրի լուծման նախադրյալները եւ կարգավորման հնարավոր ուղիները» թեմայով: Այս առումով մենք ունենք հստակ առելիք եւ սեմինարի ընթացքում կներկայացնենք իրավական ոլորտին առնչվող մի շարք կարեւոր առաջարկություններ»:

ԱՆՐԱՄ ԱՂԱՍՅԱՆ

Նոյեմբերի 10-ին ժամը 15-ին տեղի կունենա ՆԳ եւ ԱԱ նախարար Սերժ Սարգսյանի մամուլի ասուլիսը՝ նվիրված համակարգի աշխատանքի 10 ամսվա արդյունքներին:

Ասուլիսը կկայանա ՆԳ մշակույթի կենտրոնի փոքր դահլիճում:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
[illegible]
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Տնօրէնութիւն / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայութիւն / 581841
Apple Macintosh համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

Անդրադարձ

Նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանն ապացուցել է, որ ինքը կատարյալ պետական գործիչ է եւ դիվանագետ: Հարցերին մոտենալու իր գործառույթներում նա բնավ չի տատանվել ի հարկին օգտագործել մարդկանց հավատացնելու կամ ապատեղեկացնելու միջոցները: Սակայն երբեմն նա ցավագին կերպով կոշտ է եւ առարկայապաշտ, նույնիսկ մեր տկարությունները թշնամու առաջ ի ցույց հանելու աստիճան: Նման պարագա է հանդիսանում նոյեմբերի 1-ին հայաստանյան մամուլում տպագրված նրա հոդվածը: Դա ավելին է, քան հոդված հասկացությունը, դա հավատամքն է մի մարդու, որ դիմագրավում է պատմությանը, պատմական մի վկայագիր՝ մեր ժողովրդի զիջումների, հակառակ ռուսների առարկությունների: Ռուսաստանը մի կողմ հրվեց, եւ այդ իրադրության մեջ Մադլեն Օլբրայթի անզիջող կեցվածքը կարելի էր համեմատել միայն Բիսմարկի կեցվածքի հետ...

Իրերի այս շրջված կացության մեջ որեւէ զգաստ պետական գործիչ չէր կարող պատրանքներ սնուցանել:

Տեր-Պետրոսյանի երկաթյա տրամաբանությունը մեզ ցավագին կերպով հրազեկ է դարձնում Ղարաբաղը շրջապատող առարկայական կացությանը: Վեց դար շարունակ պետականությունից զրկված լինելն իր հետքն է թողել մեր ժողովրդի քաղաքական հասունության վրա: Դարձել ենք մաքսիմալիստներ մեր պահանջներում եւ ակնկալություններում. ամեն ինչ կամ ոչինչ: Եվ գրեթե անոր՝

ա) Մեր թշնամին Ադրբեջանը չէ, որ արդեն իսկ պարտության է մատնված: Մեր իսկական թշնամիները միջազգային նավթային շահերն են, իսկ մեր զինված ուժերն ի վիճակի չեն այդ շահերին դիմակայել:

բ) Մենք որեւէ դաշնակից չունենք այս պատերազմում: Լիսաբոնյան համաժողովն արդեն ապացուցել է, որ նավթային շահերը վեր են բոլոր տեսակի նկատառումներից: Դրանք ավելին արժեն, քան արյունը, որ մենք պատրաստվում ենք թափել (առանց երաշխավորված արդյունքների), եւ միջազգային համայնքը կհայթայթի պատրվակ ապացուցելու իր պահանջների «օրինականությունը»: Թուրքիան շարունակում է Կիպրոսի մի մասի գրավումը, սա-

ՀԱՅԱՑՔ ՍՓՅՈՒՌՔԻՑ

Պատմական ջրբաժան

Լ. Տեր-Պետրոսյանի հոդվածի առիթով

Այս օրերին հայաստանյան թե սփյուռքյան մամուլը լեցուն է Նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի «Պատերազմ, թե՞ խաղաղություն. Լրջանալու պահը» հոդվածի արձագանքներով: Մեր թերթն էլ, անցնող մի քանի օրերին, 5-6 նյութ տպագրեց այդ մասին, բոլորն էլ Նախագահի հոդվածի այս կամ այն դրույթը, երբեմն նաեւ ամբողջությունը քննադատող բնույթի: Եվ անբնական ոչինչ չկա դրա մեջ, քանի որ Նախագահի գլխավոր նպատակն էր բանավեճ հրահրել, «մտքեր փոթորկել», ինչպես ասում են ամերիկացիները: Այլ հարց, բանավեճ ստացվո՞ւմ է, թե ոչ: Համեմատած Նախագահի նախորդ ասուլիսային կամ ճառային ելույթներին, կարծես թե այս անգամ ինչ-որ բանավեճ ստացվում է, գուցե թե հոդվածային ժանրն էլ նպաստում է դրան: Միայն թե, մեզ թվում է, առաջին արագ անդրադարձումներից հետո, այսուհետ անհրաժեշտ է ավելի կոնկրետ վերլուծումներ կատարել եւ անգամ մոռանալ հոդվածի պարագայական կետերն ու նույնիսկ հեղինակին եւ պատասխանել գլխավոր հարցադրումներին ու թեզերին: Այս իմաստով հետաքրքրական է սփյուռքահայ հայտնի հրապարակախոս եւ ազգային-քաղաքական գործիչ Երվանդ Ազատյանի ստորեւ թարգմանաբար ներկայացվող հոդվածը, որն իրբեւ առաջնորդող լույս է տեսնելու այսօր Բոստոնում հրատարակվող «Արմինյըն միրոր սփեքթեյթըր» հարգված թերթում: Որոշ չափազանցություններով հանդերձ այն փորձում է պատմական փորձառության եւ միջազգային քաղաքական ցինիզմի հաշվառումով մոտենալ հանրապետության Նախագահի հոդվածի դրույթներին ու գնահատել դրանք պահի լրջության եւ իրապաշտության դիրքերից:

կյանքի բախտորոշ մի պահը բացահայտելու:

Անկախ այն բանից, թե ապագայում ինչ-որ ձեւ կստանա ղարաբաղյան հակամարտությունը, դրան շրջապատող դեպքերը միշտ էլ աղերս են ունենալու Տեր-Պետրոսյանի հայտարարությունների հետ:

Ի՞նչն է այդքան կարեւոր եւ ճակատագրական այդ վավերաթղթում: Շատ քիչ առաջնորդներ, անբարենպաստ պայմանների դեմ հանդիման, կարողացել են զորակոչի ենթարկել իրենց ողջ արիությունը եւ ժողովրդին ասել ամբողջ ճշմարտությունը: Մտքներս է գալիս Չերչիլի պատմական հայտարարությունը 2-րդ աշխարհամարտի սկզբում. նա Բրիտանիայի ժողովրդին խոստանում էր ոչինչ, բացի «արյունից, քրտինքից եւ արցունքներից», թեեւ ինքը դարձավ հաղթանակի ճարտարապետներից մեկը:

Կարո՞ղ է պատմությունը կրկնել իրեն:

Գուցե, երբ սառնասիրտ լինենք:

Պատմության ընթացքը կարդալն ամեն մարդու բան չէ: Տեր-Պետրոսյանը իր ժամանակից առաջ է անցել: Նա կարողանում է իրեն մղել դեպի ապագա եւ հետ նայել դեպի մեր ժամանակները: Մինչդեռ, շատ հեշտ է ճշմարտությունը տեսնել հետադարձ հայացքով: Այն ձեւը, որով կարգավորվեց բոսնիական հակամարտությունը, աչք բացող իրողություն է իմաստուն որեւէ պետական գործչի համար տեսնելու, թե նոր աշխարհակարգում ինչպես են լուծվում կոնֆլիկտները:

Տասնամյակներ շարունակ Մ. Նահանգները արաբական եւ իսլամական աշխարհին հակադրվում էր Իսրայելին օգնելով: Բոսնիական կնճիռը Մ. Նահանգներին եւ Արեւմուտքին առիթ մատուցեց էժանագին հատուցում տալու իսլամական աշխարհին, եւ զոհերը եղան բոսնիացի սերբերը, որոնք ռազմի դաշտում հստակ առավելություն ունեին: Մի գիշերվա մեջ, պարտված եւ բարոյալքված բոսնիացի մահմեդականները վերակենդանացվեցին: Վերազինվելով, նրանք սերբերին մղեցին փոփոխ կերպով ստացել ենք ոչինչ:

Նախագահի առաջարկածը այս պարագայում շոշափելի մի բան է Ղարաբաղի համար, ինչը որոշապես չի համապատասխանում մեր ազգային ակնկալություններին, սակայն միաժամանակ չի սրբում-տանում այդ ակնկալությունները:

Մենք հայերս արդեն իսկ կորցրել ենք ոսկյա մի առիթ տակավին վերջերս, խորհրդային իշխանության մայրամուտին, երբ Մոսկվայի ներկայացուցիչ Արկադի Վոլսկին փորձեց Ղարաբաղը փոխադրել Մոսկվայի խնամակալության տակ: Սակայն մենք մեր բացարձակապաշտական երազներով այնքան էինք ինքնամոռացության մատնված, որ չկարողացանք ըմբռնել առիթը: Եվ Խ. Միության փլուզումը ցույց տվեց, որ մենք համեմատաբար ավելի հեշտ կարող էինք Ղարաբաղի ազատության շուրջ բանակցել Մոսկվայի, քան թե Բաքվի հետ (Չեչնիայի պարագան մեզ օրինակ):

Շատ ակներեւ է, որ Ղարաբաղի հարցի կարգավորումը վարագույրի ետեւում արդեն իսկ պատրաստ է եւ Մինսկի խմբի համանախագահներն արդեն շահագրգիռ կողմերին իրազեկել են, թե լուծումը շուտով պարտադրվելու է հակամարտող կողմերին: Հետեւաբար, նախագահ Տեր-Պետրոսյանը նախաձեռնությունն իր ձեռքն է վերցրել ազգային բանավեճ ձեռնարկելու, որպեսզի հասարակական կարծիքը նախապատրաստի փոխզիջումային լուծման:

Սակայն թվում է, որ բանավեճը շեղվել է իր շավղից, քանի որ Նախագահի սեպտեմբերի 26-ի մամլո ասուլիսն ընդդիմության կողմից օգտագործվեց անձամբ նրա վրա հարձակվելու եւ ոչ թե որեւէ լուծում առաջարկելու համար: Թերեւս դա էր պատճառը, որ Նախագահը ստիպված եղավ ներկայացնել չոր փաստերը, որքան էլ դրանք ցավագին հնչեն:

Փաստերից մի քանիսը շատ հստակ են եւ հանդիսանում են իրավիճակի միջուկը: Նախագահն իր հայտարարություններում չէր կարող ավելի կարծր լինել, քան հաստատել կայն մյուս կողմից շեփորահարում է համաշխարհային համայնքին, թե պետք է հարգել Ադրբեջանի հողային ամբողջականությունը: Եվ միջազգային հանրությունը պատրաստ է գնելու այդ հակասությունը, այդ երկդիմությունը, պարզապես քանի որ այն պաշտպանում է իր նպատակներին: Մենք կարող ենք մատնացույց անել ողջ անարդարությունը, սակայն նոր աշխարհակարգն ունի իր սեփական տրամաբանությունը, որն իր անողոք ընթացքի մեջ կառնի մեր արդարությունը:

գ) Այսօր, երբ տակավին մեր ձեռքում են գտնվում գրավյալ տարածքները, կարող ենք բանակցել այդ տարածքների դիմաց հօգուտ Ղարաբաղի ինչ-որ բան ապահովելու համար: Վաղը, երբ բոսնիական ձեւի պարտություն պարտադրվի, մենք կարող ենք հայտնվել ձեռնունայն վիճակում:

Այն, ինչ նախագահն է ցանկանում իբրեւ պատգամ փոխանցել իր ազգակիցներին՝ քաղաքական հասունություն դրսեւորելու պահանջն է՝ հասկանալու, որ դիվանագիտությունը հնարավորի արվեստն է, եւ այդ դառը դեղահատը կուլ տալով հանգելու իրապաշտական որոշումների: Այնտեղ անընդհատ բզզացող բառը հիմնականում փոխզիջումն է:

Հենց որ ըմբռնենք դառը իրականությունները, կարող ենք իմաստուն եւ սառը մտածել փոխզիջման ձեւի մասին: Այն կարող է այս պահին հաճելի չլինել, սակայն պետք է այնպիսի զիջում լինի, որ պատմական հեռանկարի վրա ընդունելի լինի մեզ համար իբրեւ ազգի:

Նախագահը հստակորեն հայտարարել է, որ հայերը բնակվել են Ղարաբաղում 3000 տարի, եւ որեւէ համաձայնություն պետք է երաշխավորի, որ հայերը պատմական այդ տարածքում կապրեն եւս 3000 տարի:

Երբ մեզ հաջողվի այդ նպատակին հասնել որեւէ պայմանավորվածությամբ, ապա արյունը, որ թափեցին մեր երիտասարդները, իզուր չի լինի:

ԵՐՎԱՆԴ ԱԶԱՏՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ

Մարդու իրավունքներ. Ո՞վ եւ ինչպե՞ս է պաշտպանում

«Ազգն» արդեն անդրադարձել է Արամ Խաչատրյանի տուն-թանգարանի սրահում անցկացված (նոյեմբերի 3-7) մարդու իրավունքների սեմինարին, որը կազմակերպել էին ՀՀ արտգործնախարարությունը, ՄԱԿ-ի մարդու իրավունքների կենտրոնը եւ ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագիրը՝ Հայաստանում այդ խնդրով զբաղվող 19 հասարակական կազմակերպությունների համար: Սեմինարին հրավիրված էին՝ ՄԱԿ-ի մարդու իրավունքների գծով բարձրագույն հանձնակատարի ներկայացուցիչ Օսման Ռաջխանը, ՄԱԿ-ի փորձագետներ Ֆրանկա Շուտըն, Ռալֆ Նայրը եւ Դայան Ալայը: Ո՞րն էր սեմինարի էությունը: Հրավիրված փորձագետներն իրենց անցյալի փորձի վրա հենվելով, հայկական հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներին փոխանցեցին այն բոլոր իրավական եւ գործնական հնարավորությունների ուղիները, որոնք օգտագործելով կարելի է ՄԱԿ-ի մարդու իրավունքներով զբաղվող կառույցներին լրատվություն հասցնել մարդու իրավունքների խախտման դեպքերի մասին: Իհարկե, առաջին տպավորությունն այն էր, թե սեմինարի ընթացքում կրկին շեշտը դրվում է այբ-բենից սկսելու արեւմտյան ծրագրերին բնորոշ գործելաոճից: Սակայն, երբ կոնկրետ վարժություններով եւ տեսական նյութի զուգորդմամբ արվեց մի շարք դեպքերի վերլուծություն, պարզ դարձավ, որ այնուամենայնիվ, գիտելիքների համակարգումը չէր խանգարի, հատկապես երիտասարդ մասնակիցների ուսուցման առումով: Իհարկե, սեմինարի ընթացքում թե կանանց կազմակերպությունների, թե իրավապաշտպան այլ կազմակերպությունների (Հուշամատյան, Սախարովի հիմնադրամ, Ավանգարդ, Հելսինկյան կազմակերպություններ) կողմից բերվեցին Հայաստանում մարդու իրավունքների խախտման կամ միջազգային ոլորտում դրանց նկատմամբ ոչ պատշաճ վերաբերմունքի արժանանալու օրինակներ, սակայն հրավիրված փորձագետները ավելի շատ շեշտը դրեցին այդ խնդիրներին հետագայում ավելի ճիշտ անդրադառնալու միջոցների վրա: Հիմնական խորհուրդն այն էր, որ պետք է շատ լավ իմանալ, թե որ հարցով ո՞ւմ ես դիմում: Ի վերջո, ՄԱԿ-ում գործող յուրաքանչյուր կոմիտե ունի իր յուրահատկությունը եւ դա անպայման պետք է հաշվի առնել: Այնուհետեւ, հասարակական կազմակերպությունները պետք է ի սկզբանե որոշեն թե ինչ նպատակներ են հետապնդում, ինչ միջոցներ են հարկավոր դրանց համար եւ ինչպիսի շրջանակներում են աշխատելու:

Դրանից է կախված նաեւ, թե միջազգային հիմնադրամները ինչպես կֆինանսավորեն: Իհարկե, մեր քննադատական դիտողությունը, այն է՝ շատ հասարակական կազմակերպությունների ստացած շնորհների միջոցով կատարված աշխատանքը չի արդարացնում արդյունքը, այնքան էլ լավ չընդունվեց հենց իրենց՝ հասարակական կազմակերպությունների կողմից, բայց շատերը համաձայնեցին, որ գործող կազմակերպությունները պետք է կարողանան ճիշտ օգտագործել տրված գրանտները: Բացահայտումներ այդպես էլ չեղան. նշվեց, թե յուրաքանչյուր հասարակական կազմակերպություն հաշվետու է միայն ֆինանսավորողին: Ամեն դեպքում, ՄԱԿ-ի փորձագետ Ռալֆ Նայրը զգուշացրեց, որ երբ տվյալ կազմակերպությունը 3 տարվա աշխատանքի փորձ չունենա եւ իր գործունեությունը ենթարկված չլինի միջազգային աուդիտական փորձաքննությանը, ապա այդ կազմակերպությունը չի կարող հավակնել խորհրդակցական կարգավիճակի՝ Մարդու իրավունքների հարցերով զբաղվող միջազգային ծառայությունում (ՄԱԿ): Ինչը, ի դեպ, թույլ կտար առաջին կամ երկրորդ կարգի կարգավիճակ ստանալու դեպքում 10 էջանոց գրավոր հայտարարություն բաժանել ՄԱԿ-ի անդամ պետություններին: Իհարկե, նշվեցին բազմաթիվ փաստեր, որոնք ՄԱԿ-ի շրջանակներում չեն ստացել արժանի գնահատական, բայց փորձագետ Ֆրանկա Շուտըն ասելով (որն ի դեպ, «Էմնիսթի ինթերնեշնլ»-ում է աշխատել), պետք է երկարատեւ եւ համառ պայքար տանել:

Իհարկե, այս սեմինարը չէր կարող տալ բոլոր հարցերի պատասխանները, բայց գոնե մեր հասարակական կազմակերպություններին մի անգամ եւս հուշեց, թե ինչպես կարելի է պայքարել մարդու իրավունքների համար: Ավելի արդյունավետ կլիներ, երբ փորձառու եւ անփորձ անդամների համար սեմինարը առանձին-առանձին կազմակերպվեր, որպեսզի բացառվեն շատերի համար ձանձրալի պահերը: Երեւի թե հետագայում այս եւ մյուս դիտողությունները հաշվի առնվեն, մանավանդ որ, ըստ ԱԳՆ մարդու իրավունքների խմբի աշխատակից Վիոլետա Աղաբաբյանի, 1998-ին նույնպես ծրագրվում են նման սեմինարներ: Ա. Հ.

ՀՕՖ հերթական ծրագիրը՝ օգնություն հակատուբերկուլոզային դիսպանսերին

Աբովյանի հակատուբերկուլոզային հանրապետական դիսպանսերը, որ ժամանակին պետական հոգածության պակաս չի զգացել, այսօր լավ օրեր չի ապրում: Մինչդեռ թոքախտը ոչ միայն գլուխ է բարձրացնում Հայաստանում, այլեւ, հիվանդանոցի գլխավոր բժիշկ Սամվել Բամալյանի կարծիքով, յուրատեսակ վերածնունդ է ապրում: Սպիտակուցային սննդի սղություն, անապահովություն, օրգանիզմի դիմադրողականության անկում, սթրեսային իրավիճակներ, սանիտարական նորմերի անտեսում: Թոքախտի համար նպաստավոր այս պայմանները, որ լիովին «բավարարված» են Հայաստանում, մրամծության զուգակցությամբ անում են իրենց գործը, եւ այսօր հիվանդանոցը ցավալիորեն «բազմամարդ» է: Այստեղ բուժվում են մոտ 300 ստացիոնար հիվանդներ՝ ծերեր, երեխաներ (երբեմն ամբողջ ընտանիքներով), զինծառայողներ, բանտարկյալներ: Վարակիչ այդ հիվանդության բուժումը երկարատեւ է (երբեմն անհրաժեշտ են ամիսներ) եւ պահանջում է նորմալ, սպիտակուցներով հարուստ սնունդ եւ դեղորայքի անհրաժեշտ (հինգ տեսակ) տարրերի առկայություն: Ավելորդ է ասել, որ բացակայում է թե՛ մեկը, թե՛ մյուսը (հիվանդները հիմնականում անապահով խավերից են, իսկ նրանց օգնելու հիվանդանոցի հնարավորությունները՝ խիստ սահմանափակ):

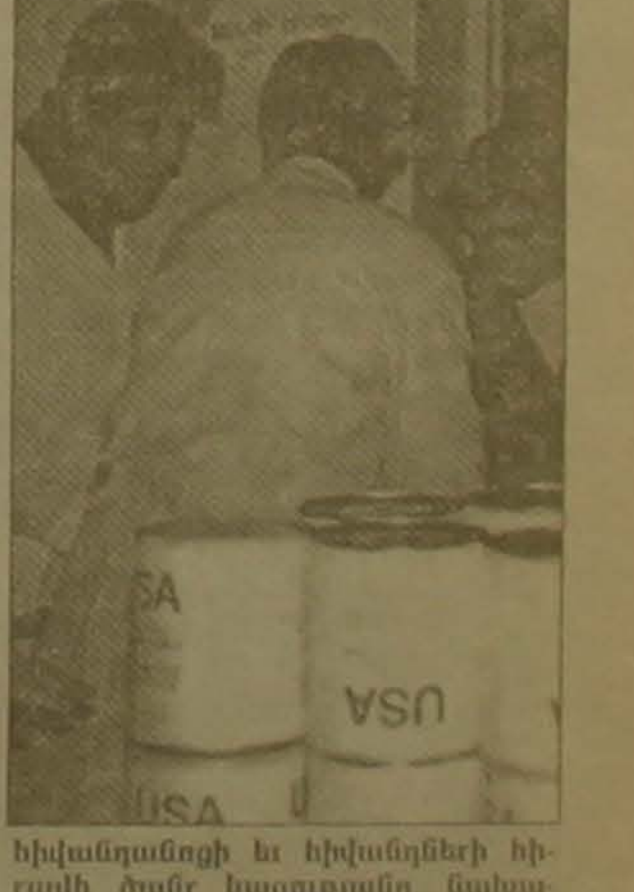

ՀՕՖ սննդի ծրագրերի տնօրեն Գրիգոր Թաթուլյանը, այցելելով դիսպանսեր եւ մոտիկից ծանոթանալով հիվանդանոցի եւ հիվանդների հիրավի ծանր կացությանը, նախաձեռնել է հիվանդներին եւ բուժանձնակազմին 5 ամիս շարունակ սննդամթերքով (կաթի փոշի եւ բրինձ) օգնելու մի ծրագիր, որի իրագործումն սկսվեց օրերս: ՀՕՖ ներկայացուցիչների ներկայությամբ հիվանդներին բաշխվեցին սննդի փաթեթներ, որ գոնե մասամբ, թերեւս, կմեղմեն պետական հովանավորության «դեֆիցիտը»: Լ. Պ.

ԱԶԳ

ազգային

«Հայագիտության մեծ զորապետը»՝ Ստեփան Մալխասյանց

Ստեփան Սարգսի Մալխասյանցը, որի ծննդյան 140-ամյակը հայությունը նշում է այս օրերին, գրական-գիտական ասպարեզ իջավ անցած դարի 70-80-ականներին, երբ մեր աշխարհիկ լեզուն եւ գրականությունը գտնվում էին կազմավորման շրջանում: Հայագիտության փայլուն փաղանգը՝ սկզբում Ստեփան Մալխասյանցը, հետո՝ Մանուկ Աբեղյանն ու Հրաչյա Աճառյանը, հանդիսացան այն երեք սյուներն ու սուրբ երրորդությունը, որոնք իրենց բացահայտ տաղանդի եւ աշխատասիրության շնորհիվ, զարկ տվեցին մեր նոր, աշխարհիկ լեզվի բուռն վերելքին:

Իր գրական-գիտական գործունեության առաջին շրջանը պատանի Ստեփանը սկսում է Գեւորգյան ճեմարանի աշակերտական նստարանից: Իսկ հետո, գրեթե վեց տասնամյակ, նա շարունակեց սեփական հետազոտություններն ու նշանավոր նվաճումների հասավ ոչ միայն մայրենի լեզվի պատմության ու տեսության, այլեւ ազգային մատենագիտության ուսումնասիրության բնագավառում: Հայագիտության մեջ Մալխասյանցը ճանաչված թարգմանիչ է. նախ՝ գրաբարից աշխարհաբար թարգմանեց մեր պատմիչների գործերը, ապա բազմաբնույթ թարգմանություններ կատարեց օտար լեզուներից, ռուսերենից, ինչպես նաեւ՝ ռուսերեն: Արդեն 80-ականի վերջերին լույս տեսավ Վիկտոր Հյուգոյի բանաստեղծությունների թարգմանությունը, ավելի ուշ՝ բնագրից թարգմանեց Վիլյամ Շեքսպիրի «Լիր արքան», «Մակբեթը», Գեորգ Էբերսի «Սարդ եմ» ստեղծագործությունները, ապա ռուսերեն թարգմանեց Սիմեոն Երեւանցի կաթողիկոսի «Ջամբռը» հուշագրությունների գիրքը, Սեբեոսի «Հայոց պատմությունը», աշխարհաբարի վերածեց Խորենացու եւ Բուզանդի պատմությունները:

Ստեփան Մալխասյանցի գործունեության երկրորդ շրջանը սկսվում է Սանկտ Պետերբուրգում ուսանելու տարիներին, երբ մեկը մյուսի ետեւից արարում է բանասիրական լուրջ գործեր: Նրա համոզմամբ ազգային մշակույթի ամենակարեւոր ցուցանիշը լեզուն է: «Հայոց մայրենին հոսում է դարերի հեռուներից, նա մեր նախնիների, նրանց իմաստուն զավակների՝ սերունդների կտակած ամենամեծ հարստությունն է, մեր պայքարի եւ գոյատեւման ամենահզոր զենքը, մեր ինքնությունը հաստատող անփոխարինելի անձնագիրը: Ազգի, հետեւաբար՝ նաեւ անհատի հոգեւոր խորության ամենավառ վկայությունը մայրենին է: Նա ազգի արյունն է, նրա զենքն ու կենսագրությունը, նրա այբուբենը՝ օտարության մեջ ապրող հայի փրկության նավը»:

Հենց այս շրջանում Մալխասյանցը ճանաչվեց որպես լեզվաբան, իր քերականագիտական ուսումնասիրություններում անդրադարձել է հին հայերենի ու հայոց լեզվի պատմության, ժամանակակից հայերենի մի շարք կնճռոտ ու բանավիճային հարցերի, ծանրակշիռ խոսք ասել մեր լեզվի «ցեղասպանության», հայերենի բազմաթիվ ստուգաբանությունների, աշխարհաբարի ուղղագրության, հոլովների եւ այլ հարցերի վերաբերյալ: Լինելով հմուտ գրաբարագետ, նա իր «Գրաբարի հոլովումը, խոնարհումը եւ նախդիրները» եւ «Գրաբարի համաձայնությունը» գրքերում հանգամանորեն քննության է առել դասական գրաբարի ամբողջական քերականությունը, «Համաձայնություն» ներածական բաժնում քննել բազմաբնույթ տեսական հարցեր, լեզուն եւ նրա զարգացումը սերտորեն կապելով ժողովրդի սոցիալ-տնտեսական կյանքի հետ: Մալխասյանցին փառք ու պատիվ բերեց նրա ստեղծագործությունների գլուխգործոցը՝ հայերեն բացատրական քառահատոր բառարանը, որը հայ բառարանագիտության մեջ իր նախորդն ու հետնորդը չունեցող կոթողային աշխատություն է, գիտնականի ամբողջ վաստակի պսակը:

Մալխասյանցը գիտական հարցերում սիրում էր բանավիճել, նրա շատ հոդվածներ եւ դիտողություններ, առաջարկներ բանավիճային բնույթ ունեն: Օրինակ, «Հայցական հոլովը մեր աշխարհաբարում» Մանուկ Աբեղյանի աշխատության դեմ գրված նրա հոդվածները, լույս տեսած Վաղարշապատում հրատարակվող «Նոր դպրոց» հանդեսում: Նա անտարբեր չմնաց նաեւ 1922-ի մարտին ընդունված ուղղագրական դեկրետի հանդեպ, հանդես եկավ «Հայերենի ուղղագրության ռեֆորմի մասին» հոդվածով՝ ընդդեմ Մանուկ Աբեղյանի: Արժեքավոր է նրա հայ բանավիճային գրականության լավագույն նմուշներից մեկը՝ «Խորենացու առեղծվածի շուրջը» բանասիրական աշխատությունը: Մալխասյանցն անհերքելիորեն հաստատեց, որ Խորենացին 5-րդ դարի պատմիչ է, որի բազմաթիվ փաստարկներից մեկն էլ Շուշանիկի «Վարքի» հայերենից վրացերեն թարգմանված լինելու տրամաբանված եւ հավաստի ապացույցն է: Պակաս կարեւոր չեն մատենագիտական հրատապ խնդիրներին նվիրված նրա ուսումնասիրությունները՝ մեծ նշանակություն տալով, առաջին հերթին, հին բնագրերի պահպանմանն ու հրատարակությանը: Մալխասյանցի նախաձեռնությամբ եւ գործուն մասնակցությամբ դարասկզբին ստեղծվեց «Պատմագիրք Հայոց» մատենաշարը (Ագաթանգեղոս, Խորենացի, Փարպեցի):

Մեծ հայագետի գործունեության հաջորդ՝ երրորդ շրջանը սկսվում է Թիֆլիսում, երբ արդեն գիտական լուրջ պատրաստությամբ զինված թափանցում է բանասիրական խնդիրների խորքը, գյուտեր անում: Այս շրջանը նրա արարման ամենամեծ փուլն է, որ տեւում է մինչեւ մեր դարի քառասնականի սկիզբը: Այս շրջանում հայ պատմիչներին եւ տաղաչափության խնդիրներին նվիրված նրա հետազոտություններն աչքի են ընկնում հարցադրումների թարմությամբ, համակողմանի քննարկումներով, հարուստ աղբյուրներով: Հենց տվյալ շրջանում նա շարունակել է իր լեզվական ուսումնասիրությունները, հանգամանորեն քննության առել գրաբարի շարահյուսությունը, հարել երիտքերականներին, ընդունել նրանց հնչյունական օրենքները: Քննարկելով հայերենի բարբառների առաջացման հարցը, եկել է այն համոզման, որ դրանք եղել են նաեւ գրերի գյուտից առաջ, որ գրաբարը ժամանակի բարբառներից մեկն է՝ բարձրանալով գրական լեզվի աստիճանի: Զբաղվել է նաեւ գրական լեզուների՝ արեւելահայերենի եւ արեւմտահայերենի զարգացման հարցերով, լեզվի հոլովական դրության, ուղղագրության, տաղաչափության, գիտական տերմինաբանության խնդիրներով: Որպես հեղինակ եւ համահեղինակ մասնակցել է նաեւ նեղ մասնագիտական բառարանների կազմման եւ հրատարակման աշխատանքներին:

Հայագիտության մշակը նաեւ հասարակական-քաղաքական ճանաչված գործիչ էր, ժողովրդական (հետագայում ՌԱԿ) կուսակցության անդամ: 1917-ի վերջերին եւ հաջորդ տարվա սկզբներին նրա ծննդավայր Ախալցխան պաշարել էին թուրք հրոսակներն ու Ախալցխայի գավառի թուրքական գյուղերի բնակիչները: Լեգենդար քաղաքագլուխ եւ զորավար Զորի Զորյանի ղեկավարությամբ կազմակերպվեց Բերդաքաղաքի ինքնապաշտպանությունը: Դրությունը հատկապես ծանրացավ, երբ Վրաստանի նորաստեղծ մենշեւիկյան կառավարությունը Բաթումի դաշնագրով թուրքերին էր հանձնում գավառի մեծ մասը եւ տրանսպորտը: Սկսվեց արտագաղթը: Տեղի ազգային խորհուրդն ամեն ինչ անում էր, որպեսզի հայությունը մնա տեղում: Այդ նպատակով 1918-ի հունիսի կեսերին Ախալցխա եկան Հայոց համազգային խորհրդի պատվիրակները՝ թիֆլիսաբնակ ախալցխացիների հայրենակցական միության նախագահ, բանասիրության դոկտոր, ուսուցչապետ Ստեփան Մալխասյանցի ղեկավարությամբ եւ իջեւանեցին քաղաքի «Լոնդոն» հյուրանոցում: Երկու օր ու գիշեր նրանք բանակցություններ վարեցին տարբեր խմբերի ու խմբավորումների հետ՝ արտագաղթը կանխելու համար, իսկ հետո հինավուրց Կարապետյան դպրոցը շրջապատած հարյուրավոր համաքաղաքացիների եւ գավառի աշխարհազորայինների առաջ ծրագրային ճառով հանդես եկավ Մալխասյանցը: Նա մեկաբանեց իրավիճակը, խնդիր դրեց հաղթական ավարտով պսակել ինքնապաշտպանությունը, եղավ հակամարտության առաջագծում, կազմակերպեց սպառազինման գործը: Ինքնապաշտպանությունը հաղթանակեց: Թուրք զորքերը, գերմանական բլոկի պարտությունից հետո, հետ քաշվեցին Արդահան:

Հայագիտության սյուներից մեկի գործունեության հաջորդ, եթե չեմ սխալվում, չորրորդ շրջանը սկսվում է հայոց ոստանում: Ազատված ամեն տեսակի հոգսերից ու աշխատանքներից, նա ամբողջովին նվիրվում է գիտությանը: Երեւանում «Բացատրական բառարանի» վերջին, ամփոփիչ հատորին զուգահեռ տպագրության է հանձնում բանասիրական բազմաբնույթ ուսումնասիրությունների ժողովածուները:

Հրաչյա Աճառյանը հիշում է. «Հայոց կաճառի ստեղծման անդրանիկ ժողովում, բազմահմուտ հայագետ, նորաստեղծ ակադեմիայի իսկական անդամ Ստեփան Մալխասյանցը մի երեւելի ու բազմաբովանդակ ելույթ ունեցավ՝ հայոց ամենահին պատմագրերի մասին, մաթեմատիկական ճշգրտությամբ իրարից բխեցնելով հստակ եւ անառարկելի որոշեց նրանց գրության եւ գործի թվականը: Միեւնույն խնդրին նա անդրադառնում էր տարբեր առիթներով՝ նորովի իմաստավորելով դրանց ձեւավորման անսպառ ակունքները: Պատկերավոր ասած՝ նա հայագիտության մեծ զորապետն է, նրա իսկական նվիրյալը»:

ԼԵՎՈՆ ԿԱՆՑՅԱՆ

ԳՈՐԻՍ

Տաթեւի համալսարանի ավանդույթներով

Գորիսը, լինելով հանրապետության հնագույն քաղաքներից մեկը, հնուց ի վեր ուներ կրթական, մշակութային կյանքի ավանդույթներ: Դրանք սերում են դեռեւս 600 տարի առաջ գործող Տաթեւի հռչակավոր համալսարանից, որտեղ մեր հոգեւոր այրերը դասավանդում էին փիլիսոփայություն եւ աստվածաբանություն, նկարչություն եւ գրչարվեստ եւ երաժշտություն: Երեսնական թվականներից այստեղ գործել են մանկավարժական ուսումնարան եւ գյուղտեխնիկում: Նկատի ունենալով տարածաշրջանի առջեւ ծառացած կրթական աշխատանքների հետ կապված խնդիրները, հանրապետության այն ժամանակվա ղեկավարությունը 1967 թ. հոկտեմբերին Գորիսում բացում է Խ. Աբովյանի անվան Հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտի մասնաճյուղ՝ մաթեմատիկայի եւ ֆիզիկայի ֆակուլտետներով: Այդ տարի Գորիսի մասնաճյուղ են ընդունվում առաջին 147 ուսանողները հանրապետության, Լեռնային Ղարաբաղի եւ Վրաստանի տարբեր շրջաններից: Այնտեղ առաջին դասախոսությունները կարդացել են աշխարհահռչակ գիտնականներ Վիկտոր Համբարձումյանը, Սերգեյ Մերգելյանը, ակադեմիկոսներ Արտաշես Շահինյանն ու Գուրգեն Սահակյանը: Գորիսի մանկավարժական ինստիտուտում աշխատանքի են հրավիրվում երիտասարդ խոստումնալից գիտնականներ Շ. Սահակյանը (Գորիսի մասնաճյուղի առաջին տնօրենը), Ֆ. Հարությունյանը, Վ. Գնունին, Ս. Հակոբյանը, Դ. Սեդրակյանը, Լ. Շահինյանը, Հ. Չխլախյանը, Գ. Բաղդասարյանը, Յու. Այվազյանը, Ռ. Մովսիսյանը եւ շատ շնորհալի գիտնական դասախոսներ, որոնք հիմնականում ներկայացնում էին Հայաստանի ԳԱ-ն եւ Երեւանի պետական համալսարանը:

Մոսկվայից Գորիսի մասնաճյուղում աշխատելու եկավ Գորիսի ազնվական ընտանիքներից մեկի շառավիղը, գ. թ., դոցենտ Զ. Սաֆրազբեկյանը, բերելով մեծ քանակությամբ մասնագիտական գրականություն եւ արժեքավոր լաբորատոր սարքավորումներ: Հետագայում մասնաճյուղում դասախոսություններ կարդալու են հրավիրվում ՀԱԱ ակադեմիկոս Ն. Առաքելյանը, պրոֆեսոր Ա. Բագոյանը, Է. Չուբարյանը, Վ. Ասլանյանը, Գ. Վիրաբյանը, Ֆ. Շանյանը, Դ. Դավթյանը, Դ. Սահակյանը եւ գիտության ու կրթության այլ երախտավորներ:

1967 թ. Գորիսում ստեղծված բուհական օջախը հանրապետությունում աշխարհագրական իմաստով, չորրորդն էր, թեպետ Գորիս քաղաքը բնակչության թվաքանակով, արդյունաբերական, տնտեսական զարգացմամբ բնակավայրերի մեջ ամենեւին առաջին հնգյակի մեջ չէր մտնում: Այդ քայլի մեջ պետք է փնտրել քաղաքական շարժառիթներ: Նրա դերը ոչ միայն տարածաշրջանի համար բարձրակարգ մասնագետներ պատրաստելն էր, այլ նաեւ երիտասարդության արտահոսքը կանխելը, լուսավորչական աշխատանքները բավարարելը եւ որ ամենակարեւորն է՝ Արցախի ու Հայաստանի կապը ամրապնդելը: Եթե երեւանյան բուհի շրջանավարտների չնչին մասն էր վերադառնում շրջաններում աշխատելու, ապա Գորիսի բուհի շրջանավարտների համարյա 100 տոկոսը վերադառնում էր հայրենի քաղաքներն ու գյուղերը:

Գորիսի կրթահամալիրի ստեղծումը լիովին արդարացրեց իրեն: Բայց մյուս կողմից Գորիսի նման հեռավոր եւ փոքր շրջանում մեծ պատասխանատվություն էր սկսել մի գործ, որտեղ չկային ոչ նյութատեխնիկական բազա եւ ոչ էլ կադրային ռեսուրսներ: Եվ պատահական չէին Ս. Մերգելյանի ջանքերը, որն այն ժամանակ Հայաստան ներմուծվող լաբորատոր սարքավորումների մեծ մասը հատկացնում էր Գորիսի մասնաճյուղին: Նրա եւ Վ. Համբարձումյանի ջանքերով 1971 թ. նոյեմբերին Գորիսում ստեղծվեց ՀԳԱ-ի ֆիզիկա-տեխնիկական բաժանմունքը՝ պինդ մարմինների պոլիմերների, ֆիզիկայի եւ բիոֆիզիկայի բաժիններով:

Աստիճանաբար Գորիսի կրթահամալիրը ծավալում է իր գործունեությունը՝ բացելով նոր բաժիններ ու ֆակուլտետներ: Եվ եթե սկզբնական շրջանում այնտեղ դասավանդում էին միայն դրսից հրավիրված դասախոսական կադրեր, այնուհետեւ նրանց կողքին դասախոսական աշխատանքներ սկսեցին տեղի կարող ուժերից եւ առաջավոր շրջանավարտներից ընտրված շնորհալի երիտասարդներ: Գորիսի մասնաճյուղին հատկացվեցին մի շարք նպատակային ասպիրանտական տեղեր: Բուհը արագորեն համալրվեց տեղական կադրերով, մի քանի տասնյակ անձինք պաշտպանեցին թեկնածուական թեզեր, 2 հոգի՝ Ա. Մարտիրոսյանը եւ Ռ. Վարդանյանը դարձան գիտությունների դոկտորներ, իսկ Ք. Օհանյանը Ռուսաստանի դաշնության Ազգային ակադեմիայի ակադեմիկոս:

1984 թ. Մանկավարժական ինստիտուտի Գորիսի մասնաճյուղը վերամասնագիտացվեց ԵրՊԻ-ի Գորիսի մասնաճյուղի «մեքենաշինության տեխնոլոգիա եւ սարքավորումներ», «էլեկտրոնիկա» բաժիններով (տնօրեն Ա. Սահրադյան): Տարածաշրջանին անհրաժեշտ էին ինժեներատեխնիկական կադրեր, եւ կրթահամալիրը ձեռնամուխ եղավ իր համար նոր «մեքենաշինություն» եւ «էլեկտրոնիկա» մասնագիտությամբ ճարտարագետներ պատրաստելուն: Ինչպես եւ սպասվում էր, բուհը կրթեց նաեւ արցախցի հարյուրավոր պատանիների եւ աղջիկների, որոնցից շատերը համալրեցին արցախյան եւ հայաստանյան գիտնականների շարքերը:

Արցախյան ազգային ազատագրական պայքարի ընթացքում ինքնապաշտպանական մարտերը ընդգրկել էին սահմանամերձ բոլոր բնակավայրերը, այդ թվում նաեւ Սյունիքի մարզի ողջ տարածքը, որտեղ իր ուրույն դերն ուներ նաեւ Սյունիքի մարզի այդ ժամանակվա միակ բուհը՝ ՀՊՃՀ Գորիսի կրթահամալիրը: Ծանր օրերին, երբ ռմբակոծվում էր ողջ տարածաշրջանը եւ Գորիս քաղաքը, ի պատիվ մեր ուսանողության եւ պրոֆեսորադասախոսական կազմի, նրանց կողմից չնկատվեց դասալքության եւ ոչ մի դեպք:

Արցախյան ազատամարտում իրենց ավանդն ունեցան նաեւ կրթահամալիրի բազում շրջանավարտներ, որոնցից շատերն իրենց կյանքը զոհաբերեցին հայրենի եզերքի պաշտպանությանը: Նրանցից հիշատակման է արժանի հատկապես արցախյան շարժման առաջնորդներից՝ կրթահամալիրի ֆիզիկայի ֆակուլտետի շրջանավարտ, Բերդաձորի պաշտպանության ղեկավարներից Սոնո Բաղդասարյանը, որը համագյուղացիների կյանքը փրկելու համար կամավոր հանձնվեց խորհրդային բանակի մարտիկներին եւ հետագայում էլ գազանաբար խոշտանգվեց Բաքվի բանտերից մեկում:

Հանրապետության բուհական արմատական բարեփոխումներին համապատասխան կրթահամալիրը 1996 թ. տվել է բակալավրյան ուսուցման առաջին շրջանավարտները, որոնցից լավագույններն ուսումը շարունակում են ՀՊՃՀ-ի մագիստրատուրայում եւ ասպիրանտուրայում:

Այժմ կրթահամալիրի առջեւ ծառացած են նոր խնդիրներ: Ճարտարագիտական համալսարանի կրթահամալիր լինելով՝ պետք է իրագործի համալսարանի մարտավարական ծրագրերը, կատարի մարզի տնտեսության տարբեր բնագավառների առաջադրած խնդիրները: Այդ նպատակի համար ՀՊՃՀ-ի գիտական խորհրդի եւ համալսարանի ղեկավարության կողմից Գորիսի կրթահամալիրին տրվեց այդ բնույթով հանրապետությունում եզակի հատուկ կարգավիճակ, եւ կոչված է ՀՀ Սյունիքի մարզում ճարտարագիտական, ճարտարագիտա-տնտեսագիտական եւ մանկավարժական կրթությամբ մասնագետների պահանջարկը բավարարելուն:

Նման խնդիրների լուծման համար կրթահամալիրում կան անհրաժեշտ նյութատեխնիկական բազա եւ կադրային ռեսուրսներ, 30 տարվա ընթացքում կրթահամալիրում եւ Գորիսում ձեւավորվել է տեխնիկական մտավորականություն, որն աշխատում է կրթահամալիրում գործող վեց սեկտորներում եւ երկու դեպարտամենտներում, որոնց կից գործում են մի շարք գիտական լաբորատորիաներ ու կաբինետներ:

Այժմ կրթահամալիրը պատրաստում է ճարտարագետ բակալավրեր «էլեկտրոնիկա», «կիրառական մաթեմատիկա» եւ «ձեռնարկությունների տնտեսագիտություն եւ կառավարում» մասնագիտություններով:

Կրթահամալիրը ըստ էության 1998-99 ուստարվանից կարող է մանկավարժական կադրեր պատրաստել:

Ընթացիկ ուսումնական տարվանից կրթահամալիրում նախատեսվում է բացել հեռակետային ավագ դպրոցի վարժարան:

ՅՈՒՐԻ ՍԱՖԱՐՅԱՆ
Տնօրեն

ԱԶԳ

միջազգային

ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

Թուրքիայի նպատակները կասկած են հարուցում

Այս խորագրի ներքո «Եվրոպական եւ օտար քաղաքականության հելլենական հաստատության» ընդհանուր տնօրեն եւ Աթենքի համալսարանում եվրոպական դիվանագիտության պրոֆեսոր Յանիս Վալինակիսը «Դը Գրիք Ամերիքն» թերթում գրում է, որ Հունաստանի եւ Թուրքիայի միջեւ 1997-ի հուլիսին կնքված Մադրիդյան համաձայնագիրը, որը նպատակ ուներ հաստատել մի շարք ուղենիշներ եւ սկզբունքներ երկու երկրների հետագա հարաբերությունները բարելավելու համար, ընդամենը երեք ամիս անց արդեն վտանգված է, հարցականի տակ դնելով Կրետե կղզում օրերս կայանալիք գագաթնաժողովը: ԱՄՆ-ի նախագահական բանագնաց Ռիչարդ Հոլբրուկն անցյալ ամիս Անկարա է շտապել պարզելու թուրքական կողմի դիրքորոշումը: Սիմիտիսի կառավարությունը մեծ կարեւորություն էր տալիս վերոհիշյալ համաձայնագրին հուսալով բարելավել հարաբերությունները Թուրքիայի հետ, հակառակ որի երկրի ներսում այդ դիրքորոշումը քննադատության էր ենթարկվում մի շարք քաղաքագետների եւ զանգվածային լրատվության միջոցների կողմից, որոնք խոր կասկածանքով էին մոտենում արեւելյան Միջերկրականում Թուրքիայի հետագա նպատակներին: Այդ կասկածանքները հիմնավորված էին Թուրքիայի մի շարք հայտարարություններով, որ մտադիր չէ փոխելու Հունաստանի եւ Կիպրոսի հանդեպ ունեցած իր ուժային դիրքորոշումը:

Կիպրոսն առավել չոր վերաբերմունքի եւ սուր սպառնալիքների թիրախ դարձավ, երբ որոշեց Ռուսաստանից գնել արդիական, բայց բացարձակապես պաշտպանական հակաօդային C-300 հրթիռներ: Թուրքիայի կողմից «Աթիլլա» գործողության իրականացումից (որի հետեւանքով բռնագրավվեց կղզու 37 տոկոսը) 23 տարի անց պաշտպանական նպատակներով զինվելու Կիպրոսի ամեն մի փորձ դիտվում է քննադատաբար: Բայց ՄԱԿ-ի եւ միջազգային հասարակության անկարողության, ինչպես նաեւ Արեւմուտքի ցուցաբերած անտարբերության առաջ Կիպրոսն այլ ելք չուներ, քան դիմելու Ռուսաստանին եւ իր խոցելի վիճակը մի փոքր բարելավելու:

Թուրքիան, ինչպես երեւում է, փորձում է իր ձեռքը վերցնել տարածաշրջանի օդային եւ ծովային վերահսկողության մենաշնորհը եւ Իսրայելի ու ԱՄՆ-ի հետ նրա զորավարժությունները միայն նպաստում են այդ նպատակին: Նա գերարդիական զենքի ամենատարբեր տեսակներով մինչեւ ատամները զինվում է լուրջ անհանգստություն պատճառելով իր հարեւաններին: «Թըրքիշ դեյլի նյուզ» թերթի տեղեկությունների համաձայն, նա այս տարի Իսրայելից գնելու է 40 Պոպեյ տիպի հրթիռներ: Լուրն արաբական աշխարհում մեծ տագնապ է առաջացրել: «Նման քաղաքականությունը կարելի է վերադարձ համարել դեպի զենքի մրցավազք եւ լարվածության ուժեղացում», ասել է Եգիպտոսի արտգործնախարար Ամր Մուսան:

C-300 հրթիռների գնման առիթով բարձրացված աղմուկի ետեւում իրականում թաքնված է Թուրքիայի վախը, որ Կիպրոսում Հունաստանի զինվորական ներկայությունը համազոր կլինի իր զինվորական ներկայությանը:

Հակառակ որ Կիպրոսն ու Հունաստանը իրավական հողի վրա ամեն իրավունք ունեն պաշտպանական նպատակներով զինվելու, նրանք պատրաստակամություն են հայտնել նպաստելու ամբողջ կղզու ապառազմականացմանն ու լարվածության թուլացմանը նպատակաուղղված միջոցառումներին: Բայց նրանք երբեք չեն համաձայնի լռելյայն զիջումների գնալու:

ՀԱՄԱՌՈՏ

Լեբեդ. Բերեզովսկու հեռանալը հսկաների ճակատամարտի արդյունք է

ՄՈՍԿՎԱ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ. ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Անվտանգության խորհրդի քարտուղարի տեղակալի պաշտոնից Բորիս Բերեզովսկու հրաժարականը անակնկալ չէր գեներալ Ալեքսանդր Լեբեդի համար, որը 1996 թվականի հունիսից մինչեւ հոկտեմբերը եղել է այդ գերատեսչության քարտուղարը: Բերեզովսկու պաշտոնաթողությունը «հսկաների ճակատամարտի» եւ «ռուսական սեփականության համար պայքարի» հետեւանքն է, հայտարարել է Լեբեդը՝ նոյեմբերի 6-ին ելույթ ունենալով «Էխո Մոսկվի» ռադիոկայանի ուղիղ եթեր արձակվող ալիքով: Ալեքսանդր Լեբեդը համաձայն չէ այն պնդումներին, թե Բերեզովսկին՝ որպես պետական պաշտոնյա, արդյունավետ չէր Չեչնիայի Հանրապետությունում իրադրության խաղաղ կարգավորման գործընթացում: Սակայն գեներալը ենթադրում է, թե անվտանգության խորհրդի քարտուղարի նախկին տեղակալը գործում էր «նախ եւ առաջ իր օգտին»: «Եթե նրա շահերը համընկնում էին պետական շահերի հետ, արդյունքն առավելագույն էր լինում», նշել է Ալեքսանդր Լեբեդը, ընդունելով, որ չեչենական կարգավորման գործում Բերեզովսկու շահերը հենց համընկնում էին պետական շահերի հետ:

Ավստրիան պատրաստ է Թուրքիայի ջանքերը՝ եվրախորհուրդ ընդունվելու

ՎԻԵՆՆԱ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ. ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ավստրիան պատրաստ է Թուրքիայի կառավարության ջանքերը եվրամիության մեջ մտնելու եւ եվրոպական կառույցներին մերձենալու ճանապարհին: Այդ մասին Ավստրիայի դաշնապետական կանցլեր Վիկտոր Կլիման հայտարարել է նոյեմբերի 6-ին Թուրքիայի վարչապետ Մեսութ Յըլմազի հետ Վիեննայում վարած բանակցությունների ընթացքում: Կանցլերը նշել է, որ եվրոպական միասնացմանը մասնակցելը նախատեսում է միաժամանակ նաեւ այլ գործընթացներ, մասնավորապես, Թուրքիայում մարդու իրավունքների պահպանման ջանքերի բազմապատկում եւ քրդական հարցում երկխոսության ընդլայնման ուղիների որոնում: Իր հերթին թուրք վարչապետը նշել է, որ իր կառավարության գործունեության առաջնային ուղղությունը պայքարն է ահաբեկչության դեմ, որին 20 հազարից ավելի մարդ է զոհ գնացել: ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ը հաղորդել է, որ Ավստրիայի նախագահ Թոմաս Քլեստիլը թուրք հյուրի հետ կայացած հանդիպման ժամանակ հանդես է եկել եվրոպական միասնացմանը Թուրքիայի ավելի լայն մասնակցության օգտին, ինչը հետագայում «պետք է նախատեսի նաեւ նրա մուտքը եվրամիություն»:

Կիպրոս. Թուրք գնդապետը զոհվել է պատահական փամփուշտից

ՍՏԱՄԲՈՒԼ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Թուրքական մամուլն աշխուժորեն քննարկում է Կիպրոսում անցկացված զորավարժությունների ժամանակ զոհված գնդապետ Վուրալ Բերքայի մահվան մանրամասնությունները: Ստամբուլի «Մարմարան», վկայակոչելով թուրքական թերթերը, տեղեկացնում է, որ հասարակայնության եւ մամուլի կասկածները փարատել է Թուրքիայի սպայակույտի նախագահությունը, որը պաշտոնապես հայտարարել է, թե գնդապետը զոհվել է «ուղղությունը փոխած փամփուշտի պատճառով»:

Կոլումբիա. Թմրամաֆիա եւ դաժանություն

— Բոգոտայի օրաթերթերից մեկը «Էլ Տիեմպոն», ամեն առավոտ ընթերցողներին տեղեկացնում է, թե որ փողոցներից ու խաչմերուկներից պետք է խուսափել եղուզակների չհանդիպելու համար: Այդ տեղեկությունների հրապարակումը պատահական չէ. անցյալ տարի Կոլումբիայի մայրաքաղաքում բռնությունների հետեւանքով զոհվել է 3296 մարդ: Երկրի երկրորդ քաղաք Մեդելինում 1996 թ. սպանվել է 5257 մարդ, Կալիում 2197 մարդ:

Համաշխարհային բանկի տվյալների համաձայն Կոլումբիան բռնությունների գծով համաշխարհային ռեկորդակիր է. այնտեղ 100 հազար բնակչին ընկնում է 89,5 սպանություն: Սենատի նախագահ Ֆեռնանդո Լոնդոնոն սեփական հաշվարկներն է կատարել, բացահայտելով, որ իր երկրում իրականացվում է Ամերիկա մայրցամաքում կատարվող բոլոր սպանությունների մեկ քառորդը:

Կոլումբիան ինքն իր դեմ պատերազմող երկիր է, որը տառապում է բռնությունից եւ կառավարության անզորությունից, բզկտվում օրեցօր հզորացող ապստամբների, խոշոր հողատերերին եւ թմրամաֆիայի պարագլուխներին ծառայող զինյալների եւ բանակի մշտական կռիվներից, որոնց ընթացքում մարդու իրավունքները մղվում են ամենահետին պլան: Մասնագետների հաշվարկների համաձայն, երկրի տարածքի մոտ 40 տոկոսը դուրս է մնում նախագահ Էռնեստո Սամպերի կառավարության հսկողությունից, որը առանց այդ էլ մեծ ուժ չի ներկայացնում երկրի մնացյալ մասում: Ինքը՝ նախագահը, հեղինակազրկված է: «Միջազգային ներում» կազմակերպության տվյալների համաձայն, 1985 թ.-ից մինչեւ օրս մարտերի պատճառով 900 հազար կոլումբացիներ (այսինքն 40 բնակչից մեկը) լքել են իրենց գյուղերը: Այստեղ դաժանությունը գրեթե ավանդույթ է դարձել: 1949-58 թթ. իշխած երեք բռնապետների օրոք քաղաքական պատճառներով սպանվել էր 280 հազար մարդ: Կարելի է ասել, որ բռնության այդ ժամանակաշրջանն այսօր էլ շարունակվում է:

1966 թ. ասպարեզում հայտնվեցին Կոլումբիայի հեղափոխական զինված ուժերի (ԿՀԶՈՒ) ապստամբները, որոնք մինչեւ օրս Ազգային ազատագրության բանակի հետ դաշն կնքած վերահսկում են Կոլումբիայի հարավային մասը, որտեղ կոկաինի հսկայական պլանտացիաներ կան: Այնտեղ ապստամբները «հեղափոխական տուրք» են գանձում, որից խուսափելը խիստ վտանգավոր է: ԿՀԶՈՒ-ի մարտիկների թիվը 5 տարում եռապատկվել է եւ այսօր կազմում է 15000 մարդ: Ոմանք ապստամբներին են միացել վախից, մյուսներն էլ խաբվել են ապստամբների մարքսիստական ու սոցիալական բնույթի ճառերից կամ առատ վարձատրությունից: Տվյալներ կան, որ ապստամբներից յուրաքանչյուրի տարեկան եկամուտը 70 հազար դոլար է, այսինքն շարքային քաղաքացիների եկամտից 40 անգամ ավելի: Ապստամբների դեմ մարտնչում է 130-հազարանոց բարոյալքված բանակը: Գործում են նաեւ շուրջ 2000 մարտիկներից բաղկացած զանազան զինված կազմավորումներ: Այս ամենից հետո արժի՞ զարմանալ, որ բանակի գլխավոր հրամանատար, գեներալ Մանուել Բոնեթն այս տարվա հոկտեմբերի 2-ին՝ տեղական ընտրությունների նախօրեին, ծուղակի մեջ էր ընկել իր ավտոմեքենայով: Ընտրություններից առաջ ապստամբները սպանել էին երեք տասնյակ թեկնածուների, առեւանգել 200-ին: 1200 մարդ մահվան սպառնալիքի ներքո հանել էր իր թեկնածությունը:

Ապստամբների գործողությունները վտանգում են նաեւ տնտեսական կառույցները, որի հետեւանքով սղաճը ներկայումս կազմում է 20 տոկոս, գործազրկությունը՝ 13,5 տոկոս: Զբոսաշրջիկների թիվը վերջին տարիներին կտրուկ նվազել է. արտասահմանցի ներդրողները դարձել են խիստ շրջահայաց: Պաշտոնական տվյալների համաձայն, 1990 թ.-ից ի վեր քաղաքացիական կռիվները երկրին 15 մլրդ դոլարի վնաս են պատճառել: Կամուրջներով, ավտոճանապարհներով եւ էլեկտրակայաններով չբավարարվելով՝ ապստամբները վերջերս սկսել են հարձակումներ գործել նաեւ նավթամուղերի վրա: Իսկ հոկտեմբերի 17-ին երկրի հյուսիս-արեւելքում գտնվող Կուկուտա քաղաքում երկու ռումբերի պայթյունի հետեւանքով շարքից դուրս եկան հանրային ռադիոընկերության եւ «Ռադիո մոնումենտալի» հեռարձակիչները: Վերջինս այս տարվա օգոստոսին սպանված սենատոր Խորխե Քրիստոյի ժառանգորդների սեփականությունն է: «Էքսպրես» հանդեսը տեղեկացնում է, որ բանտարկյալների անհետացման դեպքերը նույնպես սովորական երեւույթ են դարձել: Անհայտ կորած բանտարկյալների ընտանիքների միության քարտուղար Մերսեդես Ռուիսը նշում է, որ 1984 թ.-ից ի վեր իր կազմակերպությունը որոնում է 2700 անձանց:

Երկրի իրադրության կայունացման մասին շատ է խոսվում: Այս տարվա հունիսին ապստամբները հայտարարեցին, թե պատրաստ են «վերլուծել եւ քննարկել հաշտության ու սոցիալական արդարության ծցմարիտ քաղաքականության հիմքերը»: Նախագահ Սամպերը եւս խոստանում է համապատասխան քայլերի դիմել: Բայց նա դիվանագիտական եւ քաղաքական առումներով մեկուսացված է, քանի որ մեղադրվում է 1994 թ. նախագահական ընտրարշավը Կալիի թմրամաֆիական կարտելի միջոցներով ֆինանսավորած լինելու մեջ: Ապստամբները չեն ուզում բանակցել նրա հետ, իսկ երկրի քաղաքացիները չեն վստահում նրան:

Սպասելով 1998 թ. մայիսի նախագահական ընտրություններին, ասպարեզում հայտնվել են նախագահության նոր թեկնածուներ: Նրանցից մեկը ազատական Խուան Մանուել Սանդոսն է, որն իր դաշնակցի՝ կոլումբացի հանրահայտ գրող Գաբրիել Գարսիա Մարկեսի հետ մեկտեղ առաջարկում է բանակցություններ սկսել առանց նախագահ Սամպերի: Մյուս թեկնածուն Բոգոտայի նախկին քաղաքապետ, մաթեմատիկոս Անտանաս Մոցկուսն է: Նրա կարծիքով, ի սկզբանե ձախողման են դատապարտված ապստամբների եւ կառավարության այն բանակցությունները, որոնք կանտեսեն քաղաքացիական հասարակության հաշտության ձգտումը: «Կոլումբիան նման է խաղաքարտերից սարքված դղյակի, եւ ամեն մի սխալ շարժում կարող է այն փլուզել», ասում է նա:

Պատրաստեց
ՊԵՏՐՈՍ ՔԵՇԻՇՅԱՆԸ

Դանիայում մեծանում է քամու էներգիայի օգտագործումը

Դանիան մտադիր է մինչեւ 2030 թվականը ժամանակակից հողմակայանների միջոցով արտադրել երկրում սպառվող ամբողջ էլեկտրաէներգիայի 50 տոկոսը: Այս ծրագիրը ներկայացրեց երջակա միջավայրի պահպանության եւ էներգետիկայի նախարար Սվեն Աուգենը՝ Վաշինգտոնում ելույթ ունենալով Բնության համաշխարհային հիմնադրամի նիստում:

Դանիայում արդեն բավական բան է արված քամու էկոլոգիապես մաքուր էներգիայի օգտագործման բնագավառում: Բազմաթիվ շրջաններում տեղադրված են հողմակայաններ, որոնք ապահովում են երկրում սպառվող էներգիայի արտադրության 4 տոկոսը: Որպես ծավալուն ծրագրի իրագործման առաջին քայլ Դանիան սկսում է 500 նոր հողմակայանների կառուցումը, որոնք տեղակայվելու են ծովում, ափից ոչ հեռու, հարյուրական կայանների 5 խմբով: Այդ նպատակով հատկացվել է 8 մլրդ դանիական կրոն: Երբ շինարարությունն ավարտվի, հողմակայանները կարտադրեն սպառվող ամբողջ էներգիայի արդեն 8 տոկոսը: Նախատեսվում է հետագայում իրագործել ուրիշ համանման նախագծեր:

Սակայն այդ ծրագրերն իրագործելիս Դանիան կարող է բախվել մի շարք դժվարությունների: Առաջին, հողմակայաններում էլեկտրաէներգիայի արտադրության արժեքը առայժմ փոքր-ինչ բարձր է, քան ավանդական աղբյուրներինը: Բայց դանիացիները հույս ունեն, որ հողմակայանների էներգետիկ սարքավորումները կկատարելագործվեն՝ հանգեցնելով էլեկտրաէներգիայի արտադրության էժանացման: Մյուս դժվարությունն այն է, որ ափերից ոչ հեռու ծովի ծանծաղուտում հողմակայանների կառուցումը կարող է խախտել թռչունների բնակության վայրերը՝ հարուցելով շրջակա միջավայրի պաշտպանների բողոքները: Բայց քննարկումների ընթացքում հավանաբար կգտնվի փոխընդունելի լուծում:

«ՖԻՆԱՆՍՈՎԻԵ ԻԶՎԵՍՏԻԱ»

ԱԶԳ

Մշակույթ

Մարդկային այդ զարմանալի տեսակը

Սուրեն Մելիք-Ստեփանյանը` հայ մշակույթի նվիրյալ

Սուրեն Մելիք-Ստեփանյանին ճակատագիրն ինձ ծանոթացրեց նրա մահից ինը տարի անց:

Նրա մասին ինձ մի փոքր պատմեց այդ զարմանալի մարդու այրին` ութսունամյա տարիքում էլ իր պայծառ դեմքի գեղեցկությունը, երիտասարդությունը պահպանած տիկին Մանուշ Սարգսյանը, որը երկար տարիներ որպես դաշնակահարուհի աշխատել է ՀՀ պետական ռադիոյում, Երեւանի պարարվեստի ուսումնարանում:

Ամիսներ անց առիթ եղավ իմ ծանոթությունն ավելի խորացնելու:

Բնականաբար բանասերիս ուշադրությունը գրավեցին հայ գրականությանը, գրողներին նվիրված հավաքածուները, որոնք առանձնացված ըստ թեմաների, հեղինակների, խնամքով դասդասված, համարակալված էին մեր օրերից մինչեւ 30-ական թվականները: Այն, ինչ ես ստացա ժառանգություն այդ օրը, ուղղակի անգին է:

Որքան թանկ է ինձ` հայոց լեզվի եւ գրականության ուսուցչիս համար ունենալ Պ. Մակինցյանի հոդվածը Սայաթ-Նովայի մասին 1936-ին տպագրված, կամ Չարենցյան հայտնի-պարտադրված-գովերգ-հոդվածը «Ժողովուրդների հանճար Ստալինին» ի պատասխան վերջինիս նենգադավ, եղերական հետաքրքրության Չարենցի որպիսությամբ, որից հետո ձգվեց Գողգոթան նաեւ մեծ պոետի համար: Ինձ համար նորություն էր նաեւ Սայաթ-Նովայի ժառանգների գոյության փաստը Մոսկվայում եւ Սանկտ Պետերբուրգում, եւ որքան այսպիսի հետաքրքիր ու թանկագին հրապարակումներ, որ կաթիլ-կաթիլ ամբարված, ամեն մեկն իր ժամանակի շունչը կրող բացում են մեր հակասական պատմության, գրականության մերթ թրթռուն ու արյունոտ, մերթ լուսավոր ու պայծառ էջերը:

Եվ ո՞վ էր նա. մեր գրականության, մշակույթի, պատմության այդ անտրտունջ նվիրյալը:

Երակներում կրելով նախահայրերի` ղարաբաղյան ազնվատոհմ մելիքների արյան գեները, նախնիների հերոսությունն ու պատմությունը, Սուրեն Մելիք-Ստեփանյանը եղավ դարասկզբին հայ ժողովրդի ողբերգության վկաներից մեկը, որը կորցնելով ծննդավայրը, ծնողների հետ ապաստանեց Թիֆլիսում: Սակայն հետո հայրենիքը երազների մեջ կրող պատանին ստիպեց նրանց գալ Հայաստան, Երեւան: Ուսումնատենչ, ընտանիքում անգամ ազգի մեծերի հետ անձամբ հաղորդակցված` ծանոթ է եղել Հովհ. Թումանյանի, Ալ. Շիրվանզադեի հետ, կյանքի ողբերգությունն ու լույսն իր մեջ կրող պատանին դեռ նոր-նոր ուսանող դարձած, կրկին ու այս անգամ արդեն վերջնականապես բախվեց ճակատագրի կողմից իրեն վերապահված ողբերգությունը: Տառապելով հեմոֆիլիայով, Սուրենը վարակվում է գաղթից, սովից, պատերազմից հյուծված, արնաքամ Հայաստանում իր չարագույժ շունչը սփռած բծավոր տիֆով, որը եւ դառնում է նրա համար ողբերգական: Պատանին գամվում է անկողնուն եւ անթացուպերին` ցմահ դատապարտված իր կյանքն անցկացնելու տան պատերի մեջ ներփակված:

Եվ այդ ծանր օրերին բախտորոշ է դառնում հանդիպումն ու ծանոթությունը Սուրեն Քոչարյանի հետ, որը կարծես դառնալով պատանու հոգեւոր հայրը, նրա առջեւ բացում է լիարժեք կյանքով ապրելու մի դժվարին, բայց եւ երջանիկ ուղի` գրականությանը, պատմությանը, գիտությանը նվիրվելու ուղին, դառնում նրա երկարատեւ կյանքի ջերմ ու նվիրված ընկերը, լավագույն բարեկամը:

Մարմինը կարելի է բանտել, բայց ոչ հոգին, որն ուզում է ապրել, բացվել գեղեցիկ ծաղկի պես, սիրել ու սիրվել: Եղավ եւ այդ զարմանալի, ուժեղ սերը, որը տեսնելով եւ գիտակցելով իրականության դաժանությունը, հաշվի չառավ սակայն ոչ մի դժվարություն, որ քառասուն տարի ծաղկեց ու փթթեց: Եղավ ստեղծագործ, լիարժեք, արարումով, լավագույն մտավորական ընկերներով, ջերմությամբ, տքնանքով լեցուն մի կյանք, որի դեմ պարտվում էր տառապանքը:

Սուրեն Մելիք-Ստեփանյանը սկսեց զբաղվել թարգմանչական գործունեությամբ, թարգմանել է բազմաթիվ ուսումնական ձեռնարկներ, դասագրքեր, գիտահանրամատչելի հոդվածներ, գեղարվեստական եւ փաստավավերագրական գրքեր, մի քանի գեղարվեստական ֆիլմեր, բազմաթիվ կինոժուռնալներ, կազմել գրական-գեղարվեստական կոմպոզիցիաներ ռադիոյի համար:

Նրա լավագույն ընկերներն են եղել Ռուբեն Զարյանը, Լեւոն Հախվերդյանը, Ալիկ Ղազարյանը, Սերգո Բայանդուրը, Աշոտ Արզումանյանը, Ստեփան Կեւորկովը եւ ժամանակի այլ նշանավոր մտավորականներ, որ իրենց ամենօրյա վեճ-զրույց-քննարկումներով, խոհերով, տխրությամբ եւ ուրախությամբ, ժամանակի եռուն հեւքով են լցրել այդ զարմանալի մեծսիրտ մարդու փոքրիկ ու մեծ աշխարհը` աշխատասենյակ գրադարանը:

Սուրեն Մելիք-Ստեփանյանի արխիվում պահպանվել են բազմաթիվ բնագրեր, նամակներ, երկտողեր նշանավոր մարդկանցից, ինչպես` Չարենցի երկտողը, Մ. Գորկու, Ա. Խաչատրյանի, Յ. Գագարինի, Գ. Սերեբրյակովայի, բեւեռախույզ Պապանինի եւ շատ ուրիշների նամակները:

Զարմանալի են ճակատագրի ոլորանները: Եվ ոչինչ այնտեղ կարծես ինքնանպատակ չէ: Եվ այն, որ ես այսօր (նրա մահից շատ տարիներ անց) դասարան եմ մտնելու ձեռքիս այդ զարմանալի մտավորականի երկար տարիների տքնաջան ու սիրով հավաքած աշխատանքի պտուղը եւ այն հուզմունքով փոխանցելու եմ սաներիս, գալիս է վկայելու, որ հոգեւորը երբեք չի մեռնում, այն փոխանցվում է սերնդե-սերունդ:

Եվ ինչ լա՜վ է, որ կա մարդկային այդ տեսակը, որը չնայած ամեն տառապանքի, հոգու մեջ կրում է հավատ, սեր ու լույս:

ԱՆԻՏԱ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Կլոր սեղան

«Ամենաերջանիկ օրերս ապրեցի հայրենիքում»

Հայաստանի գրողների միության կլոր սեղանի հյուրն էր սփյուռքահայ անվանի գրականագետ, Դետրոյթի պոլսահայ միության անդամ Սեդա Դեմիրճյան-Ծաղիկյանը ամուսնու Սարգիս Դեմիրճյանի հետ: Բանասիրության դոկտոր, պրոֆ. Սուրեն Դանիելյանը ներկայացրեց հյուրին եւ նրա «Սփյուռքահայ արդի գրականությունը» մեծածավալ երկհատորյակը, որը արդի (վերջին 50 տարվա) սփյուռքահայ ավելի քան 150 դասական հեղինակների գործերից ծաղկաքաղ է: Առաջին հատորն ամբողջությամբ նվիրված է պոլսահայությանը, երկրորդը` աշխարհասփյուռ հայ հեղինակներին: Յուրաքանչյուրում առանձին բաժիններով ներկայացված են բանաստեղծություններ, պատմվածքներ, քառյակներ, գավառային գրականություն, հարցազրույցներ հեղինակների հետ եւ այբբենական կարգով կենսագրություններ` կարճ վերլուծականներով: Ժողովածուն լույս է տեսել 1995-ին, Միչիգանում: Երկհատորյակը բարձր գնահատեցին ներկաները, մասնավորապես Հ. Մաթեւոսյանը եւ Գ. Էմինը, վերջինս համարեց եզակի, հանրագիտարանային սկզբունքով ներկայացնելու համար:

- Վեց հարյուր տպաքանակով լույս ընծայած երկհատորյակի մի մասը նվիրվում է հեղինակներին, իսկ մյուս մասը` գրադարաններին, որպես բարձր դասարանների դասագիրք, - ասաց տիկին Սեդան:

Երկհատորյակը, որ երկար տարիների տքնաջան ու նվիրական աշխատանքի արդյունք է, նաեւ հայ գեղարվեստական գրի միտքն ամբողջացնելու փորձ պետք է համարվի:

- Ի՞նչ առաքելությամբ էիք Հայաստանում այս անգամ:

- Պարզապես կարոտել էինք Մայր հայրենիքին, 12 տարի էր անցել մեր վերջին երկրորդ այցելությունից: Բարեբախտաբար շատ մշակութային միջոցառումներ էին ընթանում եւ մենք ակամա մասնակից եղանք ու պետք է մասնակցեինք նաեւ Չարենցի 100-ամյակի հանդիսությանը:

- Ի՞նչ է անհրաժեշտ 20-րդ դարավերջի ընթերցողին, մասնավորապես հայ ընթերցողին:

- Անհրաժեշտ է, որ գրողները մոտենան ժողովրդին եւ ընդունեն արվեստը ժողովրդի համար նշանաբանը, որ յուրաքանչյուր անձ կարդա ու հասկանա:

- Ինչպե՞ս ծագեց նման ժողովածու հրատարակելու գաղափարը:

- 1969-91-ը լինելով Դետրոյթի պոլսահայ մշակութային միության հովանավորությամբ «Միություն» հանդեսի միակ խմբագիրը, շատ հեղինակների գործերի էի առնչվում: 1991-ի վերջերին գրականագետ Ուզունյանը հուշեց պոլսահայ գրողների մասին առանձին գիրք հրատարակել:

- Ի՞նչ սկզբունքով ընտրվեցին գործերը:

- Սփյուռքահայ 40 թերթերի միջոցով կոչ էի հղել գրողներին: Հատուկ ներկայացուցիչներ ունեցա հայաշատ վայրերում: Ընտրեցի այն, ինչ ինձ հետաքրքրեց: Ցանկացել եմ ժողովրդին ներկայացնել բոլորի սրտին հարազատ, հասկանալի, անպաճույճ խոսք, նախապատվությունը տալով կյանքի իրական դեպքերը պատկերող, երկխոսությամբ համեմված եւ երկարաշունչ նկարագրություններից ձերբազատված գործերին:

- Մտավախություն չունե՞ք, որ մեկ շնորհալու մոռացության եք մատնել:

- Մտացածին դասական գրողներ, ինչպիսիք Վահե Վաղյան, Մուշեղ Իշխան եւ այլն, չեմ ընդգրկել: Խնդիրս էր իրապես գրողներին ներկայացնել ժողովրդին: Դուրս են մնացել նաեւ լպիրշ գրականության հեղինակները:

- Ինչպե՞ս են ընդունվել Ձեր գրքերը սփյուռքում:

- Այս գրքերի առիթով 1994 թ. սեպտեմբերից 7 գինեձոն է տեղի ունեցել Դետրոյթում, Մոնրեալում, Նյու Յորքում, Լոս Անջելեսում, Սան Ֆրանցիսկոյում, Ստամբուլում եւ Վիեննայի հայաշատ կենտրոններում, հայկական կազմակերպությունների նախաձեռնությամբ: Զույգ հատորներն էլ արժանացել են Փարիզի ֆրանսահայ գրողների ընկերակցության Էլիզ Գավուկճյան-Այվազյան առաջին մրցանակին:

Սփյուռքահայ գրականության վաղվա օրը:

- Փայլուն չէ, ավելին աղաղակող վիճակ է: Ստեղծագործողներ կան Փարիզում, սակայն հանելուկային բանաստեղծություններ են գրում, որ ես անգամ չեմ հասկանում: Բեյրութում եւ Կալիֆոռնիայում քիչ են եւ գրեթե բան չեն արել, Պոլսում նոր սերունդը նահանջել է հայերենի մեջ, լույս են ընծայում «Ակոս» թերթը, ցավոք, երկու էջն է հայերեն, մնացածը թուրքերեն է:

- Ի՞նչ կավելացնեք մեր զրույցին:

- Ուրախությամբ նշեմ ամենաերջանիկ օրերս ապրեցի հայրենիքում:

ԳՈՀԱՐ ԱՐՇԱԿՅԱՆ

«Արցախը հայության միասնականության խորհրդանիշ է»...

Քանդակագործների սիմպոզիումը ԼՂՀ-ում անցավ արդյունավետ

Արդեն երկրորդ տարին ԼՂՀ կառավարության նախաձեռնությամբ Արցախում կազմակերպվում է քանդակի եւ գեղանկարի համահայաստանյան սիմպոզիում: Պատերազմական գործողություններից, հրթիռային եւ օդային հարվածներից տուժած մայրաքաղաք Ստեփանակերտը, Շուշին, հանրապետության այլ բնակավայրերը գեղարվեստորեն ձեւավորելու, հրապարակներն ու պատկերասրահները գեղարվեստական մեծարժեք ստեղծագործություններով հարստացնելու նպատակով Լեռնային Ղարաբաղ են հրավիրվում Հայաստանի արհեստավարժ քանդակագործներ եւ նկարիչներ, որոնք արցախցի գործընկերների հետ իրենց հոգու եւ տաղանդի ուժով մեր ժողովրդին են նվիրում կերպարվեստի արժանի ստեղծագործություններ, դրանով իսկ մասնակցելով ԼՂՀ կայացման ազգանվեր գործին: Այս տարի «Արցախ-97» քանդակի եւ գեղանկարի սիմպոզիումին մասնակցել են շուրջ 30 արվեստագետներ` ՀՀ նկարիչների միության քանդակի մասնաճյուղի նախագահ Գագիկ Ղազարյանի գլխավորությամբ: Պատվավոր հյուրի կարգավիճակով մասնակիցների թվում էր նաեւ հայկական քանդակի նահապետ, «Մենք ենք, մեր լեռները» ԼՂՀ հանրահայտ խորհրդանիշի հեղինակ, ծագումով արցախցի Սարգիս Բաղդասարյանը: Ամիսուկես տեւած միջոցառմանը, որն, ի դեպ, ավանդական դառնալու իրական միտում ունի, մասնակցել են ցանկություն հայտնած բոլոր արվեստագետները: Ներկայացված աշխատանքների քանակն էլ սահմանափակ չէր:

«Սիմպոզիումի առանձնահատկությունն այն է, որ ստեղծագործողն աշխատում է հանպատրաստից, ձեռքի տակ ունենալով քանդակի պատահական նյութ, որից եւ ծնվում է ստեղծագործությունը, պատմում է սիմպոզիումի մասնակից, ՀՀ նկարիչների միության անդամ Համլետ Մաթինյանը, որի «Վահրամ Փափազյան» կիսանդրին (համահեղինակ` Տիգրան Արզումանյան) ԼՂՀ իշխանությունների որոշմամբ տեղադրվել է Ստեփանակերտի պետական դրամատիկական համանուն թատրոնի առջեւ: «Արցախ-96»-ի համեմատությամբ այս տարի որակական զգալի առաջընթաց նկատվեց: Արցախյան թեմաներով աշխատանքներից կնշեի Գագիկ Ղազարյանի «Արյունոծ ուժը», որը տեղադրվել է ԼՂՀ պաշտպանության բանակի զորամասերից մեկի հարեւանությամբ, Վոլոդյա Սարգսյանի «Արվեստի ծիլը» քանդակը, միջազգային մրցույթների դափնեկիր Ալեքսեյ Պառավյանի «Ջրտսանքը», Բաղդասար Սարգսյանի «Ղարաբաղը», երիտասարդ քանդակագործ Արշակ Գրիգորյանի «Շուշին», Սամվել Սաղաթելյանի, Սարգիս Մեհրաբյանի, Կամո Սարիկյանի, Գառնիկ Հովսեփյանի, Յուրի Սամվելյանի, Լուսյա Ագուլեցի-Սամվելյանի, Սուրեն Աբրահամյանի, Լեոնարդ Զաքարյանի, Նորայր Կարգանյանի, Հենրիկ Համբարձումյանի, Հրանտ Հովսեփյանի, Վահան Ղազարյանի, Տիգրան Արզումանյանի ստեղծագործությունները:

Արցախը ներկայացնող արվեստագետներից կցանկանայի հիշատակել Սամվել Գաբրիելյանի, Ռոբերտ Ասկարյանի, Առնոլդ Մելիքսեթյանի, Սերգեյ Առուստամյանի եւ այլոց աշխատանքները: Սիմպոզիումի հայտնագործությունն անտարակույս 13-ամյա արցախցի քանդակագործ Միհրան Հակոբյանն էր` պատերազմում զոհված քանդակագործ Արմեն Հակոբյանի որդին:

Ընդհանրապես սիմպոզիումն աչքի ընկավ իր արդյունավետությամբ: Հուսանք, որ 98-ին ԼՂՀ-ում կայանալիք 3-րդ հանդիպմանը, որը համոզված եմ, նույնպես կանցնի ստեղծագործական առողջ մթնոլորտում, կմասնակցեն նաեւ սփյուռքի արվեստագետները: Արցախը հայության միասնականության խորհրդանիշն է, ուստիեւ սիմպոզիումը պետք է դառնա համահայկական», նշեց Համլետ Մաթինյանը:

ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՍՅԱՆ

Քննարկում

Անդրանիկ Ավետիսյանի «Բազման»-ը ընթերցողի գնահատմամբ

Նոյեմբերի 5-ին բազմամարդ էր Հայաստանի գրողների միության մեծ դահլիճը: Բացի մայրաքաղաքի ընթերցասեր հասարակությունից, այնտեղ էին հավաքվել նաեւ Արագածոտնի մարզի Դավթաշեն, Իրինդ, Կաթնաղբյուր, Ներքին եւ Վերին Բազմաբերդ, Ներքին եւ Վերին Սասնաշեն գյուղերի հարյուրավոր ընթերցասերներ: Նրանք եկել էին մասնակցելու Անդրանիկ Ավետիսյանի «Բազման» գրքի քննարկմանը: Քննարկումը կազմակերպել էին Հայաստանի գրողների միությունը եւ Ռազմածովագիրների միջազգային միության հայկական ընկերակցությունը:

Սասուն Գրիգորյանի բացման խոսքից հետո «Բազման» գրքի մասին, որպես ինքնատիպ, թարմ եւ մեծորյա գրական երեւույթի, իրենց խոսքն ասացին ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի բաժնի վարիչ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Ազատ Եղիազարյանը, արձակագիր Հրաչյա Մաթեւոսյանը, Իրինդի համայնքի ներկայացուցիչ Սասուն Մարտիրոսյանը, զինվոր ազատամարտիկ Սարգիս Կարապետյանը, Վերին Սասնաշենի գյուղապետ Վահե Գրիգորյանը, Երեւանի քաղաքապետարանի աշխատակից Ռաֆայել Տոնոյանը, Ներքին Սասնաշենի համայնքի ներկայացուցիչ Ն. Հովհաննիսյանը եւ ուրիշներ:

Ողջունելով Ա. Ավետիսյանի գրական հասունացման մուտքը (նա արդեն երեք գրքի հեղինակ է), ընթերցողները պահանջեցին, որ գրողը շարունակի ճշմարտացի, փաստաշատ եւ անաչառ կերպով, գրական-գեղարվեստական վարպետությամբ ընթերցողին ներկայացնել ոչ միայն այսօրվա տարոնորդիների` սասունցիների եւ մշեցիների աշխատանքային, ստեղծագործական առօրյան, այլեւ նրանց մասնակցությունը արցախյան մարտին եւ մայր հայրենիքի սահմանների պաշտպանությանը: Գրքի չափածո եւ արձակ առանձին հատվածների ասմունքով ջերմ ծափերի արժանացան Երեւանի Սունդուկյանի անվան պետական ակադեմիական թատրոնի սիրված արտիստներ Ժենյա Ավետիսյանն ու Յուրի Ամիրյանը:

ԱՐՄԵՆ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

ԱԶԳ

ՄԱՐԶԱՆՔ

ՍԵՂԱՆԻ ԹԵՆԻՍ

Մրցում էին լրագրողները

...Տոնական մթնոլորտ էր տիրում Երեւանի Թելմանի անվան դպրոցի մարզադահլիճում: Այստեղ սեղանի թենիսի մրցումներ էին անցկացնում լրագրողները:

Այս հիանալի նախաձեռնության «մեղավորները» «Ար» հեռուստաընկերության փոխնախագահ Վահրամ Մարտիրոսյանն ու աշխատակից Սիմոն Հակոբյանն էին: Նրանք ուժ ու եռանդ, իսկ հեռուստաընկերությունը միջոցներ ներդրեցին առաջնությունն անցկացնելու համար: Իհարկե, մրցումներն այդպիսի բարձր մակարդակով, կազմակերպված չէին անցնի, եթե լրագրողներին աջակից չլիներ «Յունիսերվիս» կազմակերպությունը, որն ամերիկյան «Միլլեր» գարեջուր արտադրող ընկերության ներկայացուցիչն է Հայաստանում: «Յունիսերվիսի» տնօրեն Արա Կարապետյանն ու փոխտնօրեն Բագրատ Ալեխանյանն ամբողջ ժամանակ մարզադահլիճում էին, ուշի-ուշով հետեւում էին մրցումների ընթացքին:

Մրցումներին մասնակցեցին 28 լրագրողներ: Նախ չորս ենթախմբերում շրջանային մրցակարգով անցկացված խաղերում որոշվեցին 2-ական հաղթողները:Ապա այս 8 մասնակիցները օլիմպիական մրցակարգով որոշեցին հաղթողին եւ մրցանակակիրներին:

Կիսաեզրափակիչում մրցեցին Արմեն Խաչատրյան-Սամվել Հարությունյան եւ Սիմոն Հակոբյան-Արմեն Շեկոյան զույգերը: Հաղթելով իրենց մրցակիցներին՝ եզրափակիչ դուրս եկան Խաչատրյանն ու Հակոբյանը: Վճռական խաղը շահելով 2-0 հաշվով՝ չեմպիոնի կոչումը նվաճեց «Մոլորակի» աշխատակից Արմեն Խաչատրյանը: Երկրորդ տեղը գրավեց Սիմոն Հակոբյանը («Ար»), իսկ երրորդ տեղում Արմեն Շեկոյանն է («Առավոտ»): Հաղթողները, ինչպես նաեւ մրցումներում աչքի ընկած այլ մասնակիցներ, պարգեւատրվեցին: «Յունիսերվիսը» մրցանակակիրներից յուրաքանչյուրին նվիրեց... մեկական արկղ «Միլլեր» գարեջուր: Սեղանի թենիսի հանրապետական ֆեդերացիան (նախագահ՝ Ռոբերտ Ասատրյան) մարզագետներ նվիրեց հաղթողներին: Մրցանակներ, հուշանվերներ էին սահմանել մի շարք խմբագրություններ:

Մրցումների ավարտից հետո դիմեցինք կազմակերպիչներին, մասնակիցներին:

Վահրամ Մարտիրոսյան. «Այս մրցումները գործընկերներին հանդիպելու, հաղորդակցվելու, ինչպես նաեւ մրցելու, լիցքաթափվելու հիանալի հնարավորություն է: Ինչպես տեսնում եք, ամեն ինչ կազմակերպված, լավ անցավ: Շնորհակալություն «Յունիսերվիսի» ղեկավարներին, Թելմանի անվան դպրոցի տնօրեն Ռիմա Տանանյանին, գլխավոր մրցավար Ֆելիքս Սարգսյանին ու նրա կնոջը՝ Գոհար Խանզադյանին: Իհարկե, նաեւ բոլոր մասնակիցներին: Իմ խաղից էլ դժգոհ չեմ՝ տեղ գրավեցի ութ լավագույնների թվում, իսկ ավելին անել չհաջողվեց: Մեծ ցանկություն ունենք այս առաջնությունն ավանդական դարձնել»:

Արմինե Գալստյանը մրցումներում թույլ սեռի միակ ներկայացուցիչն էր: Նա Բրյուսովի անվան ռուսաց եւ օտար լեզուների ինստիտուտի ուսանողուհի է, թղթակցում է «Առավոտ» օրաթերթին: «Գոհ եմ, որ մասնակցեցի այս հետաքրքիր մրցումներին: Ցավոք, ենթախմբի խաղերից այն կողմ անցնել չկարողացա: Դժվար էր տղաների դեմ խաղալը: Բայց հույս ունեմ, որ հաջորդ մրցաշարերում մենակ չեմ լինի: Ինձ շատ դուր եկավ մրցումների ջերմ, բարեկամական մթնոլորտը»:

«Յունիսերվիսի» տնօրեն Արա Կարապետյան եւ փոխտնօրեն Բագրատ Ալեխանյան. «Միլլեր» ընկերությունը Միացյալ Նահանգներում տարբեր մարզաձեւերի հովանավոր է: Մենք էլ որոշեցինք մեր ուժերի ներածին չափով օգնել այս գեղեցիկ մրցումների անցկացմանը: Գոհ ենք այս համագործակցությունից»:

ՌՈԶԱ ԱՎԱԳՅԱՆ

Վերջին տուրից առաջ

Կայացան ֆուտբոլի հանրապետության առաջնության առաջին խմբի մրցաշարի նախավերջին 17-րդ տուրի հանդիպումները:

Մեծ հետաքրքրություն էր առաջացրել «Նաիրիս»-«Շիրակ-2» խաղը: Հանդիպման արդյունքը, մարզական առումով, երեւանցիների համար էական նշանակություն չուներ, քանի որ նրանք գործնականում կորցրել էին բարձրագույն խումբ տեղափոխվելու հնարավորությունը: Չնայած դրան, դաշտում ծավալվեց գրավիչ ու համառ մրցակցություն: Ի վերջո, խաղը 3-2 հաշվով շահեց «Շիրակ-2»-ը:

Բացի գյումրեցիներից, ուժեղագույն խումբ տեղափոխվելու իրական հնարավորություններ պահպանում է նաեւ Սպիտակի համանուն թիմը: Առաջին խմբի նորեկը հյուրընկալվելիս 7-1 հաշվով առավելության հասավ Երեւանի «Դինամոյի» նկատմամբ:

«Լեռնագործ»-«Զվարթնոց» խաղում դաշտի տերերի առավելությունը բացահայտ էր: «Լեռնագործը» հաղթեց 3-0 հաշվով:

«Ղարաբաղ-2»-ը հյուրընկալվելիս առավելության հասավ «ԲՄԱ-Արայի» թիմի նկատմամբ 4-2:

Հիշեցնենք, որ խմբում հաղթող ճանաչված թիմը միանգամից կտեղափոխվի ուժեղագույնների խումբ, իսկ երկրորդ տեղը գրաված ակումբը բարձրագույն խմբի ուղեգրի համար անցումային խաղ կանցկացնի ուժեղագույնների խմբում նախավերջինը ճանաչված թիմի հետ:

Վերջին տուրը կկայանա նոյեմբերի 10-ին: Կհանդիպեն «Արագած»-«Լեռնագործ», «Զվարթնոց»-«Դինամո», «Սպիտակ»-«Նաիրիս», «Շիրակ-2»-«ԲՄԱ-Արայի» զույգերը:

Ա. Դ.

Մրցաշարային աղյուսակ
Նոյեմբերի 8-ի դրությամբ

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Շիրակ-2	15	12	2	1	43-16	38
2. Սպիտակ	15	12	1	2	35-14	37
3. Լեռնագործ	15	11	1	3	58-17	34
4. Նաիրիս	14	8	1	5	35-15	25
5. Դինամո	15	4	2	9	18-46	14
6. ԲՄԱ-Արայի	15	4	1	10	25-42	13
7. Արագած	14	3	3	8	15-29	12
8. Ղարաբաղ-2	14	3	1	10	18-36	10
9. Զվարթնոց	15	2	2	11	11-43	8

Գավաթակիրների գավաթի խաղարկության 1/8 եզրափակիչի պատասխան խաղում Մոսկվայի «Լոկոմոտիվը» հյուրընկալվելիս 0-0 հաշվով ավարտեց հանդիպումը թուրքական «Կոջաէլիսպոր» թիմի հետ: Մոսկվացիները դուրս եկան հաջորդ փուլ, քանի որ առաջին խաղում 2-1 հաշվով հաղթել էին մրցակցին: Նկարում գնդակի համար պայքարում են մոսկվացի Անդրեյ Սոլոմատինը (ձախից) եւ Ֆարուք Յիգիթը:

Բասկետբոլի Եվրալիգայում անցկացվեցին 6-րդ տուրի հանդիպումները: Նկարում պատկերված է մի պահ «Ցիբոնա» (Զագրեբ)-«Օլիմպիա» (Լյուբլյանա) հանդիպումից: 76-59 հաշվով հաղթեց «Ցիբոնան»:

Սարգսյանը պարտվեց Կաֆելնիկովին

ԵՐԵՎԱՆ, 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: «Կրեմլի գավաթի» խաղարկության քառորդ եզրափակիչում հայաստանցի Սարգիս Սարգսյանը 0-2 հաշվով պարտվեց աշխարհի առաջատար թենիսիստներից մեկին՝ Ռուսաստանի ներկայացուցիչ Եվգենի Կաֆելնիկովին: «Նոյյան տապանի» թղթակցի հետ զրույցում Սարգսյանը հայտնեց, որ դա իր խաղացած ամենաանհաջող խաղերից մեկն էր:

Հանդիպումը մեծ հետաքրքրություն էր առաջացրել, լեփ-լեցուն դահլիճը եռանդագին ոգեւորում էր Կաֆելնիկովին: Խաղին ներկա էին Ռուսաստանի փոխվարչապետ Օլեգ Սիսուեւը, Մոսկվայի քաղաքապետ Յուրի Լուժկովը, Ռուսաստանի նախագահի մամլո քարտուղար Սերգեյ Յաստրժեմբսկին, Ռուսաստանում Հայաստանի դեսպան Գագիկ Շահբազյանը եւ ուրիշներ:

Սարգսյանը հայտնեց թղթակցին, որ մոտ ապագայում նա կմասնակցի Նոր Զելանդիայում անցկացվող միջազգային մրցաշարին, իսկ եկող տարվա սկզբում՝ Ավստրալիայի բաց առաջնությանը:

ՇԱԽՄԱՏ

Գրավիչ մրցանակներ

ՀՇԿՏ-ի առաջնություններ

Այսօր սկսվում են Հայաստանի շախմատի կենտրոնական տան տղամարդկանց եւ կանանց առաջնությունները:

Այս տարվա առաջնությունները նախորդների համեմատությամբ երկու էական տարբերություն ունեն: Նախ՝ մասնակիցների կազմի առումով: Բավական է ասել, որ տղամարդկանց մրցաշարում հանդես կգան ութ տասնյակից ավելի շախմատիստներ: Նրանց թվում կան միջազգային եւ ազգային վարպետներ, ամենատարբեր մակարդակների մրցումների բովով անցած մարզիկներ: Կանանց առաջնությանը կմասնակցեն շուրջ երեսուն հոգի, որոնց թվում են մի խումբ թեեւ երիտասարդ, բայց արդեն ճանաչման արժանացած շախմատիստուհիներ:

Երկրորդ տարբերությունը մրցաշարում հաջող հանդես եկած շախմատիստ-շախմատիստուհիների խրախուսմանն է վերաբերում: Տղամարդկանց առաջնության հաղթողին եւ մրցանակակրին, նաեւ՝ կանանց առաջնության հաղթողին կտրվեն միջազգային մրցաշարերին մասնակցելու իրավունք, ինչպես նաեւ մրցավայր մեկնելու եւ վերադառնալու տոմսեր: Սահմանված են նաեւ այլ մրցանակներ:

Եվ տղամարդկանց, եւ կանանց մրցաշարերը կանցկացվեն շվեյցարական մրցակարգով, ինը տուրով: Հայաստանի շախմատի կենտրոնական տան չեմպիոնները հայտնի կդառնան նոյեմբերի 16-ին:

Ռ. Ա.

Այսօր ամերիկյան Լաս Վեգաս քաղաքում կանցկացվի բռնցքամարտի WBA-ի վարկածով ծանր քաշի աշխարհի չեմպիոն Էվանդեր Հոլիֆիլդի եւ ըստ IBF-ի վարկածով չեմպիոն Մայքլ Մուրերի հանդիպումը: Հաղթողը կնվաճի աշխարհի բացարձակ չեմպիոնի կոչումը: Նկարում՝ ձախից Մուրերը, մրցամարտի կազմակերպիչ Դոն Քինգը եւ Հոլիֆիլդը: Հանդիպումից հետո ո՞ւմ ձեռքը կբարձրացնի ռինգի մրցավարը:

Լարված են անցնում Հոկեյի ազգային ասոցիացիայի (Հ) հանդիպումները: Նկարում սուր պահ «Օտտավա սենատորս»-«Ֆենիքս կոյոտս» խաղից: Պայքարի են բռնվել Իգոր Կրավչուկը (աջից) եւ Ջերալդ Դիդուկը:

Ինդոնեզիայում արյունախում վազորդուհի է հայտնվել

Որոշ մարզիկներ մրցումներից եւ մարզումներից հետո ծարավը հագեցնում են հանքային ջրով, ոմանք՝ գարեջրով, իսկ ինդոնեզացի վազորդուհի Ռուպիյաթին (ի դեպ, նա ոսկե մեդալ է շահել վերջերս Ջակարտայում ավարտված Հարավարեւելյան Ասիայի երկրների խաղերում) զերադասում է իր մարզիչի... արյունը:

«Առաջին անգամ նա կծեց մասս 1991-ին», հիշում է անսովոր թեթեւատլետուհու մարզիչը: Եվ այդ օրվանից սկսած դա անում է մշտապես: 1993-ին, օրինակ, ինդոնեզական ազգային խաղերում մարզուհին կծեց մարզիչի վիզը: Վերքը լավացավ միայն մեկ շաբաթ անց, սակայն Ռուպիյաթին հաղթեց միանգամից 2 մրցատարածությունում՝ մարաթոնում եւ 10 կմ վազքատարածությունում: «Ես չեմ հասկանում, թե ինչու եմ այդպես անում: Սակայն հերիք է կծեմ մարզիչիս, անպայման հաղթում եմ», վազորդուհու խոսքերը ներկայացնում է ինդոնեզական Անթարա լրատվական գործակալությունը:

ԱՐ. Մ.

ԱԶԳ

Օրվա հետքով

ՎԱԼԱՆՍ-ԻՋԵՎԱՆ

Մնացինք կոշիկներին սպասող

Ո՞վ է ճիշտ, ֆրանսիացի դիվանագետը, թե՞ Տավուշի մարզպետը

Մեզ հասած տեղեկությունների համաձայն, ֆրանսիական դեսպանատան գնած 150 զույգ ձմեռային կոշիկները չէին հասել Իջեւանի եւ Երեւանի բնակիչներին: Ըստ ֆրանսիական դեսպանատան առաջին քարտուղար տրն Ժիլ Ստերնի, այդ կոշիկները Հայաստան պիտի հասնեին Վալանսից ժամանող երեք ավտոբուսներով, որոնք Վալանսը իբրեւ քույր-քաղաք նվիրել էր Իջեւանին: Ավտոբուսները վարել են Իջեւանի քաղաքացիները, դրանք բեռնված են եղել տարբեր պարագաներով (դեղորայք, 7 համակարգիչ, գրենական պիտույքներ, հագուստ): Դուրս գալով Ֆրանսիայից հոկտեմբերի 8-ին եւ անցնելով Ֆրանսիա-Գերմանիա-Լեհաստան-Բելառուս-Ռուսաստան-Վրաստան-Հայաստան ճանապարհը (մի ճանապարհ, որից սովորաբար խուսափում են ցամաքային ուղիով հումանիտար օգնություն տեղափոխողները, նախընտրելով Մարսել-Փոթի-Հայաստան ուղին իբրեւ ավելի ապահով եւ ավելի էժան), քարավանը հոկտեմբերի 18-ին հասել է Իջեւան:

Երբ հոկտեմբերի 27-ին տրն Ժիլ Ստերնը ներկայանում է Տավուշի մարզպետին՝ կոշիկները ստանալու համար, տրն մարզպետը հայտնում է, որ Ռուսաստանի տարածքում, մասնավորապես Ստավրոպոլի մարզում, Կաբարդինա-Բալկարիայում ավտոբուսները հարձակման են ենթարկվել եւ կողոպտվել անհայտ ավազակախմբերի կողմից: 150 զույգից մնացել է ընդամենը 6 զույգ: «Բարեբախտաբար, ասում է տրն Ստերնը, վարորդները հենց 6 հոգի են»:

Ե՞վս մի պատմություն, տեղ չհասած հումանիտար օգնության եւ մեր հարեւանների անպարկեշտության մասին...

Պատկերը կամաց-կամաց նոր երանգներ է ստանում, երբ պարզվում է, որ ավտոբուսների ժամանման հաջորդ օրը Իջեւանում կազմակերպված ճաշկերույթին ներկա գտնվող պարոն Շվակին (դեսպանատան երկրորդ քարտուղար) ոչ ոք չի հայտնել ճանապարհին կատարված հարձակումների եւ կողոպտված իրերի մասին: Ինչո՞վ բացատրել այս լռությունը: Հեռախոսազրույցի ժամանակ (նոյեմբերի 6-ին), ներկայացնելով դեպքերը, Տավուշի մարզպետ տրն Պավել Ասատրյանը ակնարկ անգամ չարեց, որ դեսպանատունը կորսված իրերում ունի իրեն պատկանող բաժինը: Մինչեւ հոկտեմբերի 27-ը մարզպետը իրոք չգիտեր դեսպանատան փայատեր լինելու մասին, հակառակ դեպքում գուցե այլ լիներ վերաբերմունքը: Բայց հետաքրքիրն այն է, որ նոյեմբերի 7-ին՝ բոլոր տեսակի պարզաբանումներից 10 օր հետո, մարզպետը կարծես թե շարունակում է անգիտակ մնալ: Ըստ տրն մարզպետի, դեսպանատան քարտուղարը Երեւանից Իջեւան էր ժամանել ընդամենը իրողությանը ծանոթանալու համար (դրա համար բավական էր թերեւս հեռախոսազրույցը): Իրականում, տրն Ստերնը դեսպանատան այլ աշխատակցի ուղեկցությամբ Իջեւան էր մեկնել հեռախոսով ստացված տեղեկությունների վերաբերյալ պարզաբանումներ ստանալու: Ինչ վերաբերում է դեսպանատանը ուշացումով տեղեկացնելուն, ապա մարզպետը պնդում է, որ տրն Շվակին ուղեբեռի ժամանման հաջորդ օրը տեղյակ է պահել կողոպուտի մասին:

Պրն Շվակը պնդում է հակառակը...

Այսքանից հետո հիշողության մեջ թարմանում են հումանիտար օգնության անհետացման բազմաթիվ դեպքեր ոչ միայն Հայաստանից դուրս, այլեւ Հայաստանում: Այս հարցում որոշ պարզաբանում կարող է մտցնել մաքսատունը, որով անցել են մեքենաները, ինչպես նաեւ Ինտերպոլ միջազգային ծառայությունը, եթե իհարկե, Վալանսի քաղաքապետարանը հարկ համարի դիմել նրան: Վալանսի քաղաքապետարանին արդեն պաշտոնական նամակ ուղարկվել է ֆրանսիական դեսպանատան կողմից, առանց կողոպտված իրերի ցուցակի, քանի որ Տավուշի մարզպետարանը ցայսօր այն չի ներկայացրել:

Մնացինք կոշիկներին սպասող

[illegible]

Բաց հասարակության ինստիտուտի
օժանդակության հիմնադրամը
հայտարարում է

մրցույթ

ICCP/IFIP-ի (International Computer Communications Council/International Federation for Information Processing) էլեկտրոնային հրատարակչության երկրորդ կոնֆերանսին մասնակցելու համար, որը տեղի կունենա 1998 թ. ապրիլի 20-22-ին, Բուդապեշտում: Կոնֆերանսը կանդրադառնա ինչպես մասնագիտական, այնպես էլ հանրության համար նախատեսված էլեկտրոնային հրատարակություններին: Թեմաները կներառեն գիտա-համալսարանական, տեխնիկական, արվեստագիտական հրատարակությունները, ինչպես նաեւ հանրային գրադարանների էլեկտրոնային հրատարակությունները եւ հանրությանը զանազան էլեկտրոնային տեղեկատվության մատակարարումը: Մասնակցելու համար անհրաժեշտ է ներկայացնել 500 բառից բաղկացած ակնարկ էլեկտրոնային հրատարակչության տեխնիկական, մարդկային եւ տնտեսական կողմերի մասին: Ակնարկները պետք է նկարագրեն որեւէ իրական փորձ, ուսումնասիրություն, կամ տեսական նկատառումներ կոնֆերանսի թեմայի շրջանակներում:

Ակնարկներն ընդունվում են մինչեւ նոյեմբերի 14-ը:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար դիմել ԲՀԻ Օժանդակության հիմնադրամի գրասենյակ: Հասցեն՝ Այգեձոր 53 բ, հեռ. 272119, 271713:

Բաց հասարակության ինստիտուտի
օժանդակության հիմնադրամը
հայտարարում է

մրցույթ

Ուլանբատորում կայանալիք էլեկտրոնային հրատարակչության վերաբերյալ սեմինարին մասնակցելու համար: Սեմինարը տեղի կունենա 1998 թ. հունվարի 25-30-ին: Սեմինարը կանցկացնեն Լոնդոնից եւ Բուդապեշտից հրավիրված մասնագետներ: Մրցույթին մասնակցելու համար անհրաժեշտ է լրացնել հարցաթերթիկ, որը կարելի է ստանալ ԲՀԻ Օժանդակության հիմնադրամի գրասենյակում:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար դիմել ԲՀԻ Օժանդակության հիմնադրամի գրասենյակ: Հասցեն Այգեձոր 53 բ, հեռ. 272119, 271713:

Բաց հասարակության ինստիտուտի
օժանդակության հիմնադրամ
Հայաստան

ԲՀԻ օժանդակության հիմնադրամը
հայտարարում է

մրցույթ

բժիշկների միջեւ 1998 թ.-ի փետրվարին Զալցբուրգում կայանալիք սեմինարներին մասնակցելու համար: Սեմինարները տեղի կունենան հետեւյալ մասնագիտությունների գծով, յուրաքանչյուր սեմինարը մեկ շաբաթ տեւողությամբ.

1. Վիրաբուժական օնկոլոգիա - փետրվարի 15-21
2. Քիթ-կոկորդ-ականջ - փետրվարի 15-21
3. Մանկական հեմատոլոգիա եւ օնկոլոգիա - փետրվարի 22-28
4. Մանկական գաստրոէնտերոլոգիա - փետրվարի 22-28

Դիմումներն ընդունվում են մինչեւ 1997 թ. դեկտեմբերի 1-ը: Մանրամասն տեղեկությունների եւ դիմումի նյութերի համար դիմել Բաց հասարակության ինստիտուտ՝ հետեւյալ հասցեով. Երեւան, Այգեձոր 53 բ, հեռ. 272119, 271713, հեռ./ֆաքս. 151088

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Առաջին Ապահովագրական» ընկերությունը վաճառում է «Գունավոր մետաղներից բարձր ճնշման իրերի արտադրության» տեխնոլոգիական գիծը:

Հասցե. Երեւան, Չարենցի 1, IV հարկ
Հեռ. 57-51-18, 52-57-74

Պ ա հ ա ն ջ վ ո ւ մ է
7 ձեռներեց ու լուրջ մարդ՝ պայմանագրով աշխատելու համար:
Զանգահարել 27-10-21, ժամը 19-22-ը:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

4 սենյականոց բնակարան 115/70 քմ, Չարենցի 52, 3 հարկանի քարե շենքի 2-րդ հարկում:

Հեռ.՝ 55-66-56

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

սեփական երկհարկանի շենքի 2-րդ հարկը բաղկացած երեք սենյակից: Երկու կողմից սեփական հողատարածք 300 քառ մետր ընդհանուր մակերեսով: Երկու ավտոտնակ, մուտքը առանձին: Հասցեն՝ Զրաշաս 68 (ԳԱ հետեւի մասում):

Հեռախոս 52-54-39:

Job opportunities!

USAID/Caucasus, Yerevan Office has job opportunities for the following:

Receptionist: Qualifications: One year experience as a Telephone Operator and/or Receptionist, good English language skills; typing and computer proficiency, knowledge of radio communication.

Warehouseman: Qualifications: Six months to one year experience in manual labor work, basic English language skills. Possession of a driver's license is desirable.

Supply Clerk: Qualifications: Two or three years experience in Warehouse and/or Supply Room Management, of which one year in the US. Embassy or USAID offices, good English language skills. Typing and computer proficiency.

Supply Supervisor: Qualifications: Three years of supply or related experience, of which one year in the supply program of supervising the work of supply clerks and warehousemen.

Submit resumes and application forms (available at USAID Office) to Ms. Kim Tomsen, USAID/Caucasus, 16 Aigedzor St., Yerevan, tel: 26-34-97.

ԼՈՒԾԱՐՎԵԼ Է

Մաշտոցի շրջանում գրանցված «Ժաննա» անհատական ձեռնարկությունը:
Կոդ 01203814
Պետական ռեգիստրի վկայականի համարը 017661

ԿՈՐԵԼ Է

«ԹՈԹ» հայ-լիբանանյան համատեղ ձեռնարկության թիվ 01Ա հ. 014356 պետ ռեգիստրի վկայականը: Համարել անվավեր:

ԿՈՐԵԼ Է

Երեւանի բժշկական 1-ին քաղաքային ուսումնարանի 1991 թ. շրջանավարտ Գայանե Ջորջի Կարապետյանի դիպլոմը:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

4 սենյականոց բնակարան *(Դավիթաշեն, II թաղամաս, 3-րդ շենք, բն. 4):*

Զանգահարել 72-89-83

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

առանձնատուն, 80 քառ. մ նկուղ-ավտոտնակով եւ երկու բնակելի հարկով (առանց ներքին հարդարանքի), «Զվարթնոց» կինոթատրոնի մոտ տարածքում (Մոնումենտ): Կա նաեւ մրգատու ծառերով փոքրիկ այգի:

Զանգահարել՝ 27 22 57 ժամը՝ 10-16, 58 33 26 ժամը՝ 18-23

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (589167, 581351) - պարբերաբար հրատարակվող տեղեկագրքերով - մագնիսական սկավառակներով - INTERNET ցանցով (http://www.arminco.com/spyur):

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան. Երեւան-23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 701. Տպաքանակը՝ 3000. Ստորագրված է տպագրության՝ 7. 11. 1997. Գինը՝ 100 դրամ